

Latvijas Republikas Konkurences padome

2009. gada publiskais pārskats

SATURS

Konkurences padomes priekšsēdētājas uzruna	3
I. Pamatinformācija	5
1.1. Konkurences padomes struktūra.....	6
II. Konkurences padomes darbības rezultāti 2009. gadā	7
2.1. Konkurences padomes pieņemtie lēmumi.....	7
2.2. Konkurences likuma pārkāpumu izmeklēšana	10
2.3. Tiesvedība.....	13
2.4. Aktuālo tirgu uzraudzība	15
2.5. Normatīvo aktu pilnveidošana.....	17
2.6. Starptautiskā sadarbība	18
III. Konkurences padomes pārvaldība	22
3.1. Valsts budžeta finansējums un tā izlietojums.....	22
3.2. Personāls.....	22
3.3. Iestādes darbības uzlabošana	24
IV. Komunikācija ar sabiedrību	25
V. Prognozes un plāni 2010. gadam	28

KONKURENCES PADOMES PRIEKŠSĒDĒTĀJAS UZRUNA

Saskaņā ar izvirzīto mērķi – nodrošināt iespēju katram tirgus dalībniekam veikt ekonomisko darbību brīvas un godīgas konkurences apstākļos, kā arī nodrošināt labvēlīgus apstākļus konkurences saglabāšanai, aizsardzībai un attīstībai sabiedrības interesēs – Konkurences padome īsteno valsts politiku konkurences attīstības un aizsardzības jautājumos.

2009. gads iestādei nesis gandarījumu par ilgstoša darba rezultātā atrisinātām pārkāpumu lietām, kuru ietvaros novērsti tādi pārkāpumi kā, piemēram, cenas fiksēšana, nepieļaujot tās pazemināšanos, slepena informācijas apmaiņa un konkurentu saskaņota rīcība vai dominējošo tirgus dalībnieku darbības, ar kurām uzspiesti netaisnīgi darījumu noteikumi.

Kopumā pērn Konkurences padome pieņēma 41 lēmumu par Konkurences likuma iespējamajiem pārkāpumiem un ar desmit no tiem tika konstatēti pārkāpumi, par kuriem kopumā 25 uzņēmumiem piemēroti naudas sodi 7 062 455 latu apmērā. Liela daļa smagāko konkurences pārkāpumu tika atklāta, pateicoties Konkurences padomes pašiniciatīvai, analizējot norises tirgos un nepietiekamas informācijas vai neskaidrību gadījumos uzsākot padziļinātu izpēti.

Apzinoties, ka uzņēmēji atzinīgi novērtē iestādes darbu vien gadījumos, kad tiek aizstāvētas to tiešās intereses, kas aizskartas likuma pārkāpumu rezultātā, Konkurences padome tomēr arvien tiecas skaidrot tiesiskas konkurences vides lomu investoriem pievilcīgas, uzticamas ekonomikas radīšanā un valsts konkurētspējas izaugsmes veicināšanā, uz ko norādījis arī pasaulē atzītais uzņēmumu stratēģijas, kā arī nāciju konkurētspējas speciālists Maikls Porters (Michael Porter), atzīstot, ka liberāla attieksme pret konkurences tiesību aktu neievērošanu šo konkurētspēju ievērojami samazina.

2009. gadu lielā mērā raksturo tieši ekonomiskā krīze un tās izraisītās izmaiņas gan uzraugāmajos tirgos, gan iestādes pārvaldībā.

Konkurences padomes galvenā vērtība ir tās darbinieki – pieredzējušu, augsti kvalificētu profesionāļu komanda, tāpēc šobrīd svarīgi arī samazināta finansējuma apstākļos nezaudēt uzkrāto pieredzi un unikālās zināšanas. Lai to paveiktu, iestāde pēc iespējas samazinājusi administratīvās izmaksas un atteikusies no funkcijām, ko turpmāk var veikt privātais sektors un tiesas.

Ekonomiskā spriedze mainījusi arī vidi, kuru Konkurences padomei jāuzrauga. Lai gan, samazinoties apritē esošo līdzekļu apjomam, konkurence saasinājusies un uzņēmumu kārdinājums dalīties iespējamā peļņā ar aizliegtu vienošanos palīdzību mazinājies, pārkāpumi joprojām ir iespējami, turklāt pieaudzis risks, ka uzņēmumi, kas atrodas dominējošā stāvoklī, tiecoties samazināt ekonomiskās krīzes negatīvo ietekmi, varētu savu varu tirgū izmantot ļaunprātīgi.

Vienlaikus tieši šobrīd ir īpaši svarīgi nodrošināt, lai uzņēmumu iespējas pārdzīvot ekonomisko krīzi nodrošina to darbības efektivitāte, nevis konkurences tiesību normām neatbilstoši līdzekļi. Tāpat būtiski laikus atklāt konkurences deformāciju jomās, kuras skar plašu patērētāju loku, tā nedodot iespēju vēl vairāk ierobežot patēriņu.

Tādējādi, arī raugoties uz priekšu, paredzams rūpīgs darbs, īpašu uzmanību pievēršot tieši patērētājiem būtiskajām jomām, meklējot pārkāpumus un tādējādi tiecoties novērst šķēršļus uzņēmējdarbības attīstībai.

Ieva Jaunzeme
Konkurences padomes priekšsēdētāja

I. PAMATINFORMĀCIJA

Latvijas Republikas Konkurences padome ir tiešās valsts pārvaldes iestāde, kas darbojas Ekonomikas ministrijas pārraudzībā un īsteno valsts politiku konkurences attīstības un aizsardzības jautājumos. Konkurences padomes neatkarība, veicot izmeklēšanas un pieņemot lēmumus, ir noteikta Konkurences likumā.

Konkurences padomes mērķis ir nodrošināt iespēju katram tirgus dalībniekam veikt ekonomisko darbību brīvas un godīgas konkurences apstākļos, kā arī nodrošināt labvēlīgus apstākļus konkurences saglabāšanai, aizsardzībai un attīstībai sabiedrības interesēs.

Kā neatkarīga valsts pārvaldes iestāde Konkurences padome darbojas kopš 1998. gada janvāra, bet laikā no 1993. līdz 1998. gadam konkurences tiesību uzraudzību Latvijā veica Monopoldarbības uzraudzības komiteja.

Konkurences padomes uzdevumi un tiesības ir noteiktas Konkurences likumā, Reklāmas likumā, Eiropas Padomes regulā Nr. 1/2003 „Par konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Eiropas Kopienas dibināšanas Līguma 81. un 82. pantā”, Ministru kabineta 2008. gada 29. septembra noteikumos Nr. 795 „Konkurences padomes nolikums” un citos normatīvajos aktos.

Konkurences padomes uzdevumi:

1. Nodrošināt konkurenci regulējošo tiesību aktu visaptverošu piemērošanu, lai:
 - tirgus dalībnieki neslēgtu aizliegtas vienošanās;
 - apvienošanās gadījumā nenotiktu tādas izmaiņas konkrētajā tirgū, kas varētu negatīvi ietekmēt patērētājus un citus tirgus dalībniekus;
 - tirgus dalībnieki neizmantotu ļaunprātīgi savu dominējošo stāvokli, tādējādi negatīvi ietekmējot citus tirgus dalībniekus un patērētājus;
 - tirgus dalībnieki neizplatītu tādu maldinošu reklāmu, kura būtiski ietekmē konkurenci kopumā.
2. Atbilstoši Konkurences padomes kompetencei veicināt konkurenci tajos tirgos, kur nav konkurences vai tā ir ierobežota.
3. Nodrošināt, lai citu valsts institūciju izstrādātie normatīvie akti nodrošinātu konkurences aizsardzību, saglabāšanu un attīstību.
4. Nodrošināt, lai sabiedrība saņemtu plašu informāciju par konkurences pozitīvo ietekmi uz tirgus darbību un iedzīvotāju labklājību.
5. Nodrošināt, lai Latvijas intereses tiktu pilnvērtīgi pārstāvētas attiecīgajās Eiropas Savienības un starptautiskajās organizācijās.

Konkurences padomes **darbības stratēģija 2007.–2009. gadam** apstiprināta Ministru kabinetā 2006. gada 30. augustā. Šis vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments ir izstrādāts, lai efektīvi nodrošinātu Konkurences likuma un Reklāmas likuma uzraudzību, īstenojot iestādei noteiktās funkcijas un uzdevumus.

Stratēģijā definētie Konkurences padomes prioritārie darbības virzieni ir konkurences aizsardzība, konkurences veicināšana, kā arī iestādes lomas stiprināšana Eiropas Savienības tiesību aktu izstrādē, izpildē un starptautiskajās organizācijās un sadarbības tīklos. Lai nodrošinātu visu Konkurences padomes funkciju un uzdevumu izpildi, iestādes darbība, kuras gaita un rezultāti atspoguļoti šajā pārskatā, arī 2009. gadā ir bijusi vērsta tās stratēģijā definētajos virzienos.

1.1. Konkurences padomes struktūra

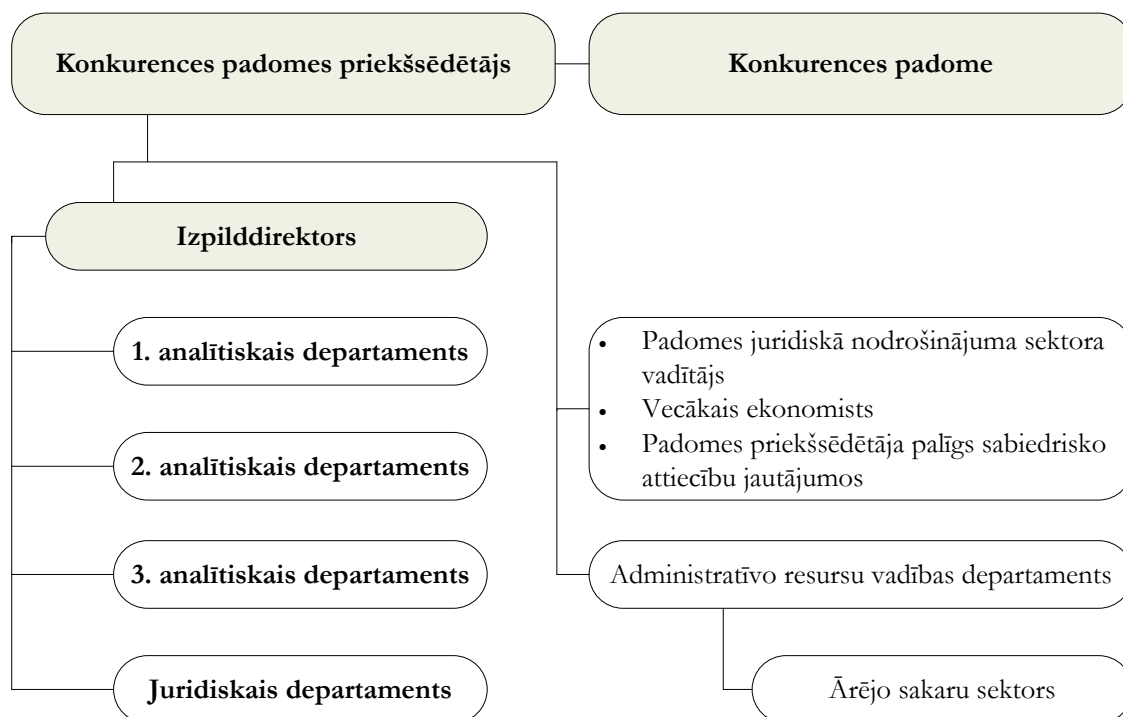
Saskaņā ar 2008. gada 2. jūnijā apstiprināto Konkurences padomes reglamentu, kurā noteikta tās struktūra, kompetences sadalījums, vadība un darba organizācija, Konkurences padomes sastāvā ietilpst koleģiālā lēmējinstītūcija, patstāvīgās struktūrvienības un izpildinstītūcija (skat. 1. att.):

1. Lēmējinstītūcija – Konkurences padome

Konkurences padomes sastāvā ir tās priekšsēdētājs un četri Konkurences padomes locekļi. Konkurences padomi vada Konkurences padomes priekšsēdētājs. Konkurences padomes priekšsēdētāju un Konkurences padomes locekļus pēc ekonomikas ministra ieteikuma amatā apstiprina Ministru kabinets. Priekšsēdētāja un padomes locekļu pilnvaru laiks ir pieci gadi, tāpat šīs amatpersonas iespējams iecelt amatā atkārtoti. Konkurences padomes priekšsēdētāja pakļautībā darbojas padomes struktūrvienības (Administratīvo resursu vadības departaments un Ārējo sakaru sektors), kā arī padomes juridiskā nodrošinājuma sektora vadītājs, vecākais ekonomists un padomes priekšsēdētāja palīgs sabiedrisko attiecību jautājumos.

2. Izpildinstītūcija – Izpilddirekcija:

Konkurences padomes darbu nodrošina Izpilddirekcija, kas pilda ekspertu funkcijas, sagatavo dokumentus un lēmumu projektus izskatīšanai Konkurences padomes sēdēs un īsteno Konkurences padomes pieņemto lēmumu izpildi. Tās darbu vada izpilddirektors, kas ir tieši pakļauts Konkurences padomes priekšsēdētājam. Izpilddirekcijas struktūrvienības – trīs analītiskie departamenti un Juridiskais departaments – izskata iesniegumus un izmeklē iespējamās Konkurences likuma pārkāpumus, sagatavo atzinumus un lēmumu projektus, veic konkurences vides uzraudzību konkrētos tautsaimniecības sektoros un nodrošina lēmumu tiesiskā pienākuma izpildes kontroli.

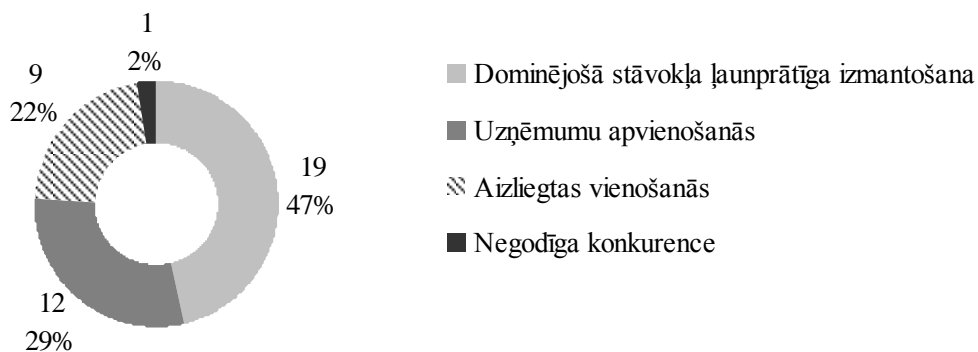

1. attēls. Konkurences padomes struktūras shēma

II. KONKURENCES PADOMES DARBĪBAS REZULTĀTI 2009. GADĀ

2.1. Konkurences padomes pieņemtie lēmumi

2009. gadā Konkurences padome pieņēmusi kopumā 41 lēmumu par Konkurences likuma iespējamajiem pārkāpumiem (skat. 2. att.). 10 no izskatītajām lietām tika konstatēti pārkāpumi, par kuriem kopumā 25 uzņēmumiem piemēroti naudas sodi 7 062 455 latu apmērā.

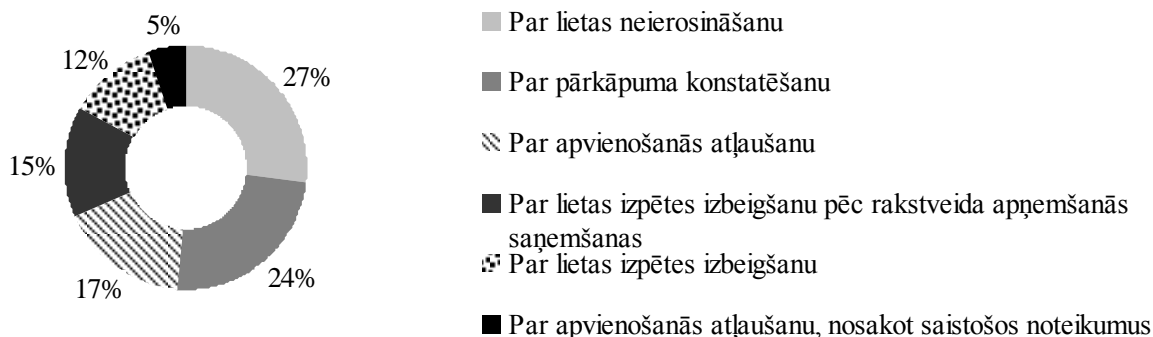
2. attēls. Konkurences padomes 2009. gadā pieņemto gala lēmumu skaits sadalījumā pa pārkāpumu veidiem

2009. gadā par galvenajām prioritātēm konkurences aizsardzības jomā Konkurences padome bija noteikusi smagāko konkurences pārkāpumu – vienošanās aizlieguma pārkāpumu un dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas – atklāšanu un novēršanu. Šajā jomā pērn izskatītas kopumā 28 lietas un deviņās no tām tika konstatēts pārkāpums, tādējādi kopumā sodīti 24 uzņēmumi un tiem piespriests naudas sods 7 057 239,5 latu apmērā.

Tāpat 2009. gadā Konkurences padome uzraudzījusi 12 uzņēmumu apvienošanās gadījumus, no kuriem vienā konstatēts pārkāpums un piemērots naudas sods uzņēmumam, kas par plānoto apvienošanās darījumu nebija iesniedzis ziņojumu Konkurences padomē, kā to paredz Konkurences likums, bet divos gadījumos Konkurences padome uzņēmumiem atļāvusi apvienoties, nosakot saistošus noteikumus ar mērķi novērst apvienošanās iespējamo negatīvo ietekmi uz konkurenci.

Tā kā saskaņā ar 2008. gada 14. novembrī Saeimā pieņemtajiem grozījumiem Konkurences likumā un Reklāmas likumā Konkurences padome no 2009. gada 1. janvāra neveic negodīgas konkurences un tādas maldinošas un salīdzinošas reklāmas, kurai nav būtiskas ietekmes uz konkurenci kopumā, uzraudzību, 2009. gadā netika ierosinātas lietas par iespējamiem negodīgas konkurences gadījumiem, kā arī netika skatīta neviena lieta par iespējamiem Reklāmas likuma pārkāpumiem.

Lēmumi par pārkāpuma konstatēšanu kopumā 2009. gadā tika pieņemti 24 % lietu, 27 % lietu lemts par lietas izpētes neierosināšanu, 17 % – par lietas izpētes izbeigšanu gadījumos, kad sākotnējā informācija liecināja par iespējamu Konkurences likuma pārkāpumu, taču izpētes gaitā tas netika pierādīts, bet 12 % – par lietas izpētes izbeigšanu pēc rakstveida apņemšanās saņemšanas. Pārējie Konkurences padomes 2009. gadā pieņemtie lēmumi saistīti ar uzņēmumu apvienošanās uzraudzību (skat. 3. att.).

3. attēls. 2009. gadā pieņemto gala lēmumu veidi

Lai nodrošinātu tūlītēju un labprātīgu pārkāpuma izbeigšanu un kaitējuma konkurencei novēršanu, Konkurences padome kopš 2008. gada 16. aprīļa ir tiesīga pieņemt lēmumu par lietas izpēti izbeigšanu, ja tirgus dalībnieks rakstveidā apņēmis pildīt noteiktus tiesiskos pienākumus, kas novērš konkurences ierobežošanu. Katrs šāds lēmums tiek izvērtēts lietderības kontekstā, ņemot vērā izdarītā pārkāpuma smagumu, iesaistīto tirgus dalībnieku ietekmi konkrētajā tirgū, kā arī preventijas apsvērumus. 2009. gadā lēmumus pēc tirgus dalībnieku rakstveida apņemšanās, izvērtējot lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, Konkurences padome pieņēma 6 lietās.

Pie **faktoriem, kas ietekmējuši normatīvo aktu ievērošanu regulējamajā vidē**, minama tirgus dalībnieku izpratne un informētība par konkurenci regulējošajiem normatīvajiem aktiem, kā arī izmaiņas ekonomiskajā situācijā.

Gan Konkurences padomes aktīvais darbs, skaidrojot Konkurences likuma un saistīto tiesību aktu normas tādām uzņēmēju auditorijām kā profesionālās apvienības, nozaru asociācijas u.c., kā arī publiskajā telpā plašu rezonansi izraisošās represīvās darbības un naudas sodi, kas piemēroti Konkurences likuma pārkāpējiem, veicinājuši tirgus dalībnieku izpratni par konkurences tiesību būtību un Konkurences padomes aktīvo lomu to ievērošanas nodrošināšanā.

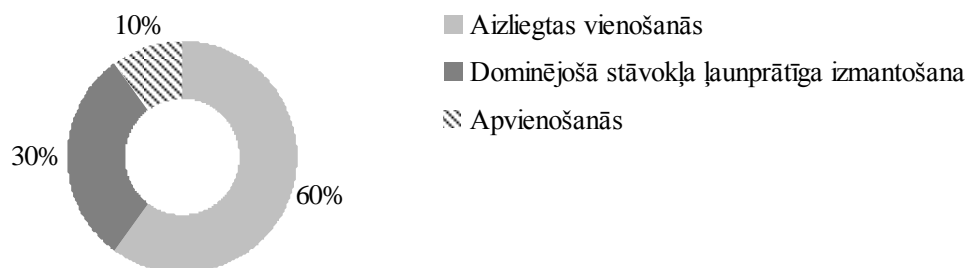
Šeit atsevišķi atzīmējamās Konkurences padomes pašiniciatīvas aktivitātes, kuras nostiprina tirgus dalībnieku pārliecību par Konkurences likuma normas uzraugošās institūcijas profesionalitāti un kompetenci. Kā vienas no būtiskākajām aktivitātēm minamas tirgus uzraudzības lietas, kuru ietvaros uzņēmumiem, kā arī plašākai sabiedrībai tiek regulāri atgādināts, ka sabiedrībai aktuālākajos tirgos strādājošo uzņēmumu darbība tiek nepārtraukti uzraudzīta un izvērtēta.

Smagākā Konkurences likuma pārkāpuma – horizontālās (karteļa) vienošanās aizlieguma – neievērošanu būtiski ietekmējuši ekonomiskā krīze. Apstākļos, kad ir ierobežots pieprasījums un starp tirgus dalībniekiem notiek sīva cīņa ne tikai par tirgus daļu saglabāšanu, bet pat tikai par palikšanu tirgū vispār, panākt savstarpēju vienošanos par atlikušā pieprasījuma sadali praktiski nav iespējami. Vienlaikus gan jāņem vērā, ka, aktivizējoties tautsaimniecībai, šo pārkāpumu riska pieaugums ir ļoti ievērojams.

Piemērotie naudas sodi

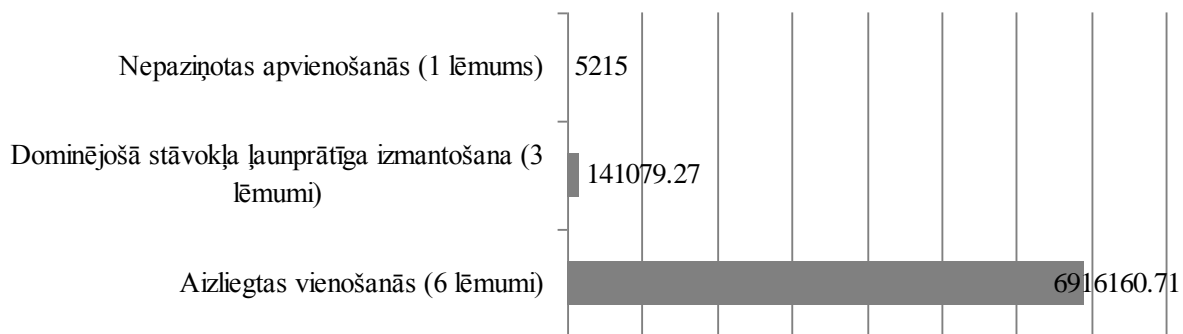
2009. gadā Konkurences padome ir pieņēmusi 10 lēmumus par Konkurences likuma pārkāpumiem un piemērojusi naudas sodus kopumā 7 062 455 latu apmērā. Naudas sodi piemēroti pavisam 25 tirgus dalībniekiem.

Gan pēc piespriesto naudas sodu summārā apjoma (skat. 5. att.), gan pēc konstatēto pārkāpumu skaita (skat. 4. att.) visvairāk sodu pērn uzlikts par aizliegtām vienošanās tirgus dalībnieku darbībās. Lēmums par pārkāpuma konstatēšanu un naudas soda uzlikšanu pieņemts arī trīs lietās par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu un vienā – par nepaziņotu apvienošanu un saistošo noteikumu nepildīšanu.

4. attēls. Lēmumu par pārkāpuma konstatēšanu un naudas soda piemērošanu sadalījums pa pārkāpumu veidiem

Tirgus dalībniekiem uzlikto naudas sodu apmērs pārskata periodā bija diapazonā no 500 līdz 4 099 942,75 latiem. Tas atkarīgs no pārkāpuma ilguma un smaguma nepaziņotu apvienošanas gadījumā vai attiecīgā tirgus dalībnieka iepriekšējā finanšu gada apgrozījuma, pārkāpuma smaguma, ilguma, izraisītajām sekām un citiem faktoriem aizliegtu vienošanos un dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas gadījumā. Kopējais piemēroto naudas sodu sadalījums pa pārkāpumu veidiem atspoguļots 5. attēlā.

5. attēls. Piemēroto naudas sodu summa (latos) sadalījumā pa pārkāpumu veidiem

Līdztekus jau minētajiem pērn naudas sods 500 latu apmērā vienam tirgus dalībniekam tika piemērots arī par Latvijas administratīvo pārkāpumu kodeksa pārkāpumu – informācijas nesniegšanu.

2009. gada laikā par Konkurences un Reklāmas likuma pārkāpumiem valsts budžetā ieskaitīti naudas sodi 201 594,3 latu apmērā. Attiecīgi līdz 2009. gada beigām nav samaksāti Konkurences padomes uzliktie naudas sodi 99 973,4 latu apmērā – nav beidzies to nomaksai

atvēlētais laiks vai ir uzsākta lēmuma par naudas soda uzlikšanu piespiedu izpilde, kuru veic zvērināts tiesu izpildītājs.

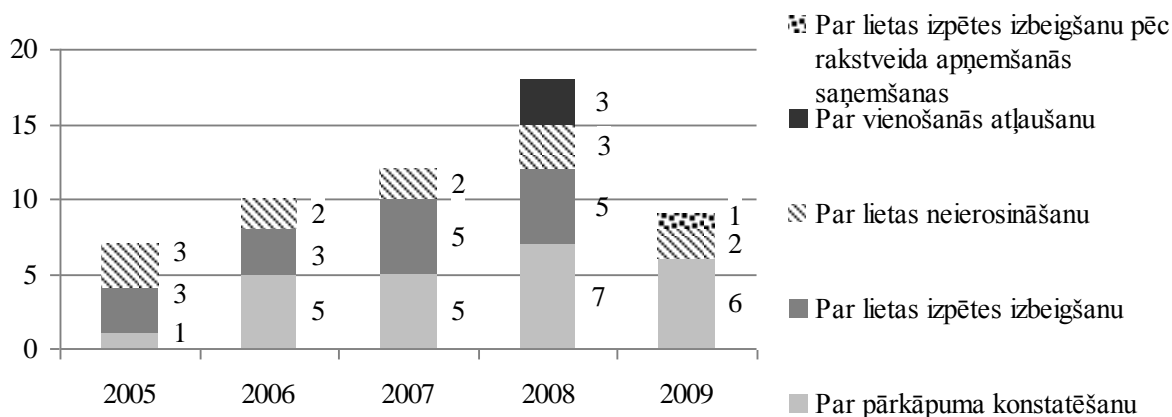
Gadījumā, ja Konkurences padomes lēmums tiek pārsūdzēts, tā ietvaros piemērotais naudas sods uzņēmumam jāmaksā tikai pēc tiesvedības beigām, ja vien tiesa to neatceļ. Tā 2009. gada nogalē tiesvedībā esošo lietu ietvaros bija uzlikti un attiecīgi vēl nenomaksāti naudas sodi kopumā 8 261 260,5 latu apmērā.

2.2. Konkurences likuma pārkāpumu izmeklēšana

Aizliegtas vienošanās

Aizliegtu vienošanos atklāšana un novēršana 2009. gadā bija viena no galvenajām Konkurences padomes prioritātēm konkurences aizsardzības jomā.

2009. gadā Konkurences padome izskatīja 9 lietas par iespējamām aizliegtām vienošanām starp tirgus dalībniekiem un sešas no tām konstatēja pārkāpumus. Lai arī uzņēmējiem ir nodrošināta iespēja iecietības programmas ietvaros ziņot par dalību kartelī un kā pirmajam ziņotājam tikt atbrīvotam no naudas soda, līdz šim šī iespēja nav izmantota. Tādējādi vienošanās aizlieguma pārkāpumu atklāšana lielā mērā ir iespējama tieši pateicoties Konkurences padomes aktīvai darbībai, analizējot un padziļināti pētot norises tirgos. Arī pērn četrās no sešām lietām, kuru ietvaros konstatēts vienošanās aizlieguma pārkāpums, izmeklēšana tika uzsākta pēc Konkurences padomes iniciatīvas, bet divos gadījumos par iespējamo pārkāpumu ziņojuši pārkāpēju konkurenti vai sadarbības partneri. Samazinoties kopējam izskatīto lietu skaitam, konstatēto pārkāpumu skaita attiecība pret pārējiem lēmumiem pieaugusi (skat. 6. att.).

6. attēls. Pieņemto lēmumu skaits sadalījumā pa lēmumu veidiem

Aizliegtas vienošanās pērn konstatētas ceļu būves un uzturēšanas komercsabiedrību, auto servisu, sadzīves elektrotehnikas tirgotāju, kā arī kiosku ķēžu darbībās. Lēmums par pārkāpuma konstatēšanu un naudas soda uzlikšanu pieņemts sešās no pērn izskatītajām lietām, un naudas sodu kopumā 6 916 160,71 latu apmērā Konkurences padome piemērojusi 21 komercsabiedrībai.

Četras no konstatētajām bijušas horizontālās vienošanās starp konkurentiem jeb kartelī, viena – horizontālā vienošanās jeb vienošanās, kuru noslēguši divi vai vairāki tirgus dalībnieki, no kuriem katrs veic saimniecisko darbību atšķirīgā ražošanas vai izplatīšanas līmenī. Savukārt

vienas lietas iesaistītie tirgus dalībnieki bijuši iesaistīti vienlaikus gan horizontālā, gan vertikālā vienošanās.

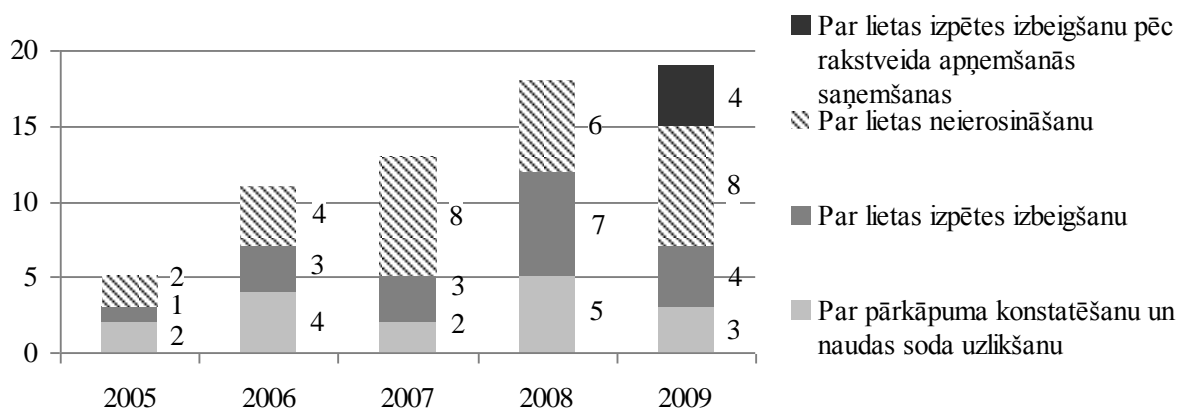
Pieņemto lēmumu rezultātā ir novērstas gan vienošanās par cenām, tai skaitā minimālās tālāk pārdošanas cenas noteikšana un cenas fiksēšana, gan informācijas apmaiņas un saskaņotu darbību gadījumi, kas ļāva tirgus dalībniekiem izvairīties no riskiem, kas raksturīgi normālas konkurences situācijai. Šādas vienošanās ne tikai nodara būtisku kaitējumu konkurencei tirgos, kuros ir nepieciešamie priekšnoteikumi tirgus spēku brīvai darbībai, bet arī zaudējumus citiem tirgus dalībniekiem, klientiem, patērētājiem un valsts (pašvaldību) iestādēm.

Lietā par aizliegtu vienošanos starp pieciem Samsung sadzīves tehnikas izplatītājiem Konkurences padome piemēroja lielāko naudas sodu iestādes pastāvēšanas vēsturē – kopumā 6 622 635 latus. Šāds sods saistīts ne vien ar iesaistīto uzņēmumu lielo apgrozījumu, bet arī ar izdarītā pārkāpuma smagumu un izraisītajām sekām. Attiecīgi SIA „RD Elektroniks”, SIA „PROKS”, SIA „ELKOR TRADE” un SIA „ROTA un K” (toreiz „Tehnoland” veikalu tīkla īpašniece) piedalījās slepenās saskaņotās darbībās, kas vērstas uz tirgu sadali, brīvas tirdzniecības ierobežošanu un noteikta cenu līmeņa ieviešanu un uzturēšanu Samsung precēm, tā garantējot sev augstākus ieņēmumus uz patērētāju rēķina, kas par šīm precēm maksāja dārgāk nekā tas būtu normālas konkurences apstākļos. Fiksētās cenas uzņēmumi uzspieda arī interneta veikaliem, kas tirgo konkrēto tehniku, tādējādi pēc būtības likvidējot vai katrā ziņā būtiski ierobežojot izplatītāju un interneta veikalu savstarpējo konkurenci.

Dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana

Jebkurā brīvā tirgū tirgus spēku ietekmē var izveidoties tādi tirgus dalībnieki, kas atrodas dominējošā stāvoklī. Atrašanās dominējošā stāvoklī nav pārkāpums, taču Konkurences likums aizliedz uzņēmumiem šo dominējošo stāvokli izmantot ļaunprātīgi, kavējot konkurentu ienākšanu vai darbību konkrētajā tirgū. Dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas novēršana ir īpaši svarīga mazajiem un vidējiem uzņēmējiem, kuriem ierobežotu resursu dēļ nav iespējas uzvarēt negodīgā konkurences cīņā. Ļaunprātīgas kāda tirgus dalībnieka dominējošā stāvokļa izmantošanas novēršana ir būtiska arī no patērētāju interešu aizsardzības viedokļa, jo netiek pieļauta tirgus situācijai neatbilstošu cenu veidošana.

2009. gadā Konkurences padome pieņēmusi 19 lēmumus par iespējamu dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu. No tiem trīs lietās pieņemts lēmums par pārkāpuma konstatēšanu, tiesiskā pienākuma un naudas soda uzlikšanu, četrās lietās – par izpēti izbeigšanu pēc rakstveida apņemšanās nekavējoties novērst kaitējumu konkurencei saņemšanas no tirgus dalībnieka, četrās – par lietas izpēti izbeigšanu un astoņās – par lietas neierosināšanu (skat. 7. att.).

7. attēls. Pieņemto lēmumu skaits sadalījumā pa lēmumu veidiem

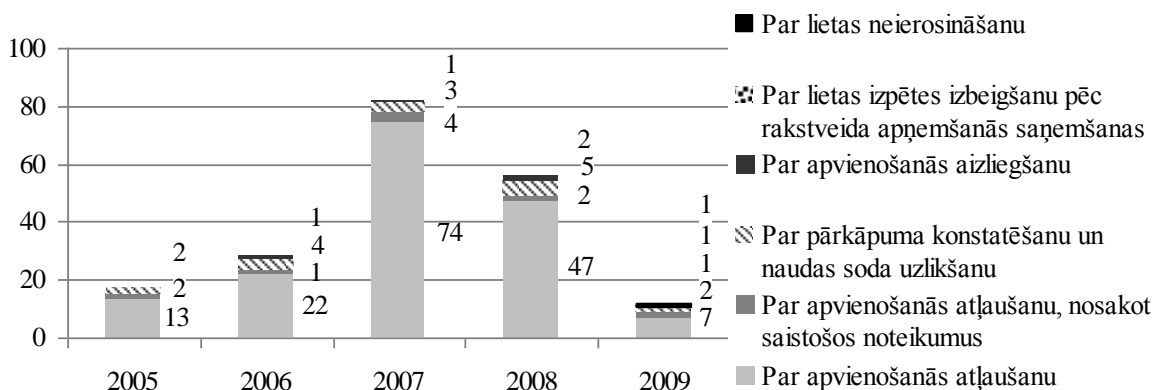
2009. gada laikā par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu naudas sodu kopumā 141 079,27 latu apmērā Konkurences padome piemērojusi četrām komercsabiedrībām.

Konkurences padomes pieņemto lēmumu rezultātā tika novērstas dominējošo tirgus dalībnieku darbības, ar kurām uzspiesti netaisnīgi darījumu noteikumi un netaisnīgas cenas, piemēroti darījumu noteikumi, ar kuriem klienti uzņemas papildu saistības, kas pēc komerciālā lietojuma neattiecas uz konkrēto darījumu, kā arī atteikta darījuma slēgšana bez objektīvi attaisnojoša iemesla.

Tā, piemēram, 2009. gada 22. oktobrī Konkurences padome pieņēma lēmumu piemērot naudas sodu 8679 latu apmērā SIA „Alpha Ekspres” par ekonomiski nepamatotas un pārmērīgi augstas maksas noteikšanu par pakalpojumu, kas tās klientiem ir neizbēgami nepieciešams uzņēmējdarbības īstenošanai. SIA „Alpha Ekspres”, kam Rīgas brīvostas teritorijā pieder dzelzceļa tīkls, saviem klientiem piedāvā tai piederošās dzelzceļa infrastruktūras izmantošanas, kā arī manevru darbu pakalpojumus, savukārt klientiem – SIA „Vexoil Bunkering” un SIA „Cargo Control, Ltd.” – nav citas iespējas nogādāt kravas līdz sev piederošiem termināļiem, kā vien izmantojot SIA „Alpha Ekspres” piederošo dzelzceļa tīklu.

Uzņēmumu apvienošanās

2009. gadā, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, ekonomiskās krīzes laikā mazinoties darījumu aktivitātei, strauji samazinājās arī Konkurences padomē izskatāmo apvienošanās gadījumu skaits. Tā pērn Konkurences padome pieņēma 12 lēmumus uzņēmumu apvienošanās uzraudzības lietās. Vairumā no šiem lēmumiem – septiņos – uzņēmumu apvienošanās tika atļauta, divos gadījumos tika pieņemts lēmums par apvienošanās atļaušanu, nosakot saistošos noteikumus. Vienā gadījumā pieņemts lēmums par pārkāpuma konstatēšanu un naudas soda uzlikšanu, jo uzņēmumi par plānoto apvienošanos nebija iesnieguši ziņojumu Konkurences padomē (skat. 8. att.). Tika pieņemts arī viens lēmums par lietas neierosināšanu un viens par lietas izpēti izbeigšanu pēc rakstveida apņemšanās nekavējoties novērst kaitējumu konkurencei saņemšanas no tirgus dalībnieka.

8. attēls. Pieņemto lēmumu skaits sadalījumā pa lēmumu veidiem

Līdzīgi kā iepriekš, arī 2009. gadā, uzraugot apvienošanās, Konkurences padomes galvenā prioritāte bija sabiedrības interešu aizsardzība, nepieļaujot pārmērīgu tirgus koncentrāciju un saglabājot izvēli patērētājiem. Vienlaikus iestāde tiecas nodrošināt tirgus dalībnieku ziņojumu ātru un kvalitatīvu izskatīšanu, papildu informācijas iegūšanu un atbilstoša lēmuma pieņemšanu. Vidējais vienas apvienošanās lietas izskatīšanas ilgums Konkurences padomē pērn bija 82 dienas.

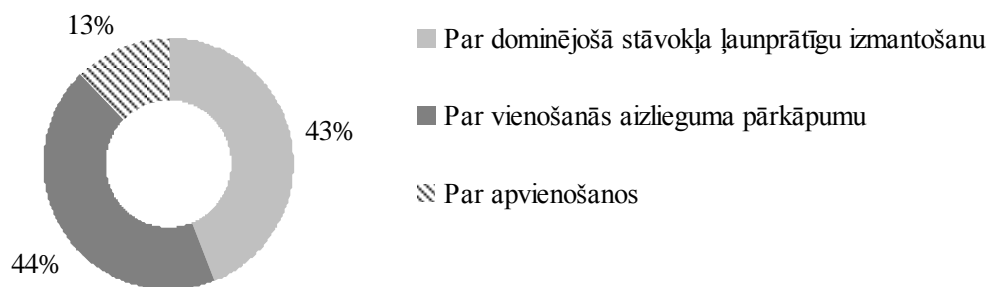
Lai novērstu apvienošanās iespējamo negatīvo ietekmi uz konkurenci, divos lēmumos, atļaujot apvienošanās, Konkurences padome tirgus dalībniekiem noteica saistošos noteikumus. Tā, apvienojoties AS „Recipe Plus”, kas ir viena no lielākajām zāļu lieltirgotavām Latvijā, ar vienu no lielākajiem zāļu mazumtirgotājiem AS „Sentor Farm aptiekas”, Konkurences padome noteica virkni noteikumu, tai skaitā, aizliedzot līdz 2012. gadam bez Konkurences padomes atļaujas iegādāties aptiekas teritorijās, kurās SIA „Sentor Farm aptiekas” ir būtiska tirgus vara, un nosakot vienlīdzīgas sadarbības kritērijus attiecībā pret aptiekām, kas nav iesaistītas AS „Recipe Plus” organizētajā mārketinga programmā „Aptieku Alianse”.

Saistošie noteikumi tika piemēroti arī alkoholisko dzērienu vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmumu SIA „SPV Distributor”, SIA „S.D.V.”, SIA „L.D.V.”, SIA „MONO M” un SIA „S.Alko” apvienošanās gadījumā, tādējādi novēršot šīs apvienošanās iespējamo negatīvo ietekmi uz konkurenci dzirkstošo vīnu realizācijas tirgū, kā arī alkoholisko dzērienu iepirkuma mazumtirdzniecībai tirgū Latvijas teritorijā.

2.3. Tiesvedība

Konkurences padomes gala lēmumus var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no lēmuma spēkā stāšanās dienas. Attiecīgi nav pārsūdzami lēmumi par lietas ierosināšanu, papildu izpēti uzsākšanu tirgus dalībnieku apvienošanās kontroles lietās un lēmuma pieņemšanas termiņa pagarināšanu.

No visiem Konkurences padomes 2009. gadā pieņemtajiem gala lēmumiem (kopumā – 41) pārsūdzēti 16 (skat. 9. att.).

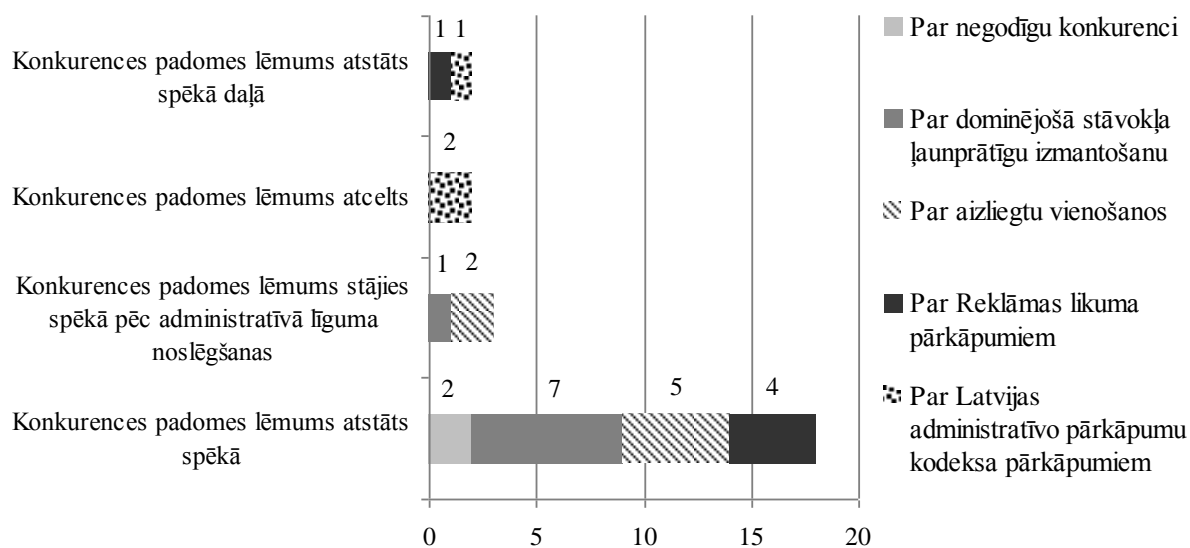
9. attēls. 2008. gadā pārsūdzēto lēmumu sadalījums pa pārkāpuma veidiem

Pārsūdzēts tika arī par Latvijas administratīvo pārkāpumu kodeksa pārkāpumu – informācijas nesniegšanu – piemērotais naudas sods 500 latu apmērā.

2009. gadā par Konkurences padomes pieņemtajiem lēmumiem tiesvedībā bija 80 lietas; 19 no tām tika uzsāktas pārskata periodā.

Kopumā 2009. gadā tiesas dažādās instancēs pieņēma 26 spriedumus par Konkurences likuma un Reklāmas likuma pārkāpumiem un 25 gadījumos tiesvedība tika izbeigta (izbeigtās tiesvedības lietas sadalījumā pa pārkāpumu veidiem un sākotnējo Konkurences padomes lēmumu statusiem skat. 10. att.).

No 2009. gadā izbeigtajām tiesvedībām vienā gadījumā pieteicējs atsauca savu pieteikumu, vienā pieteikums tika atstāts bez izskatīšanas, trijos tika noslēgti administratīvie līgumi, uz kuru pamata tiesas lēma par tiesvedības izbeigšanu, tomēr vairumā gadījumu tiesvedība izbeigta, pieteicējiem nepārsūdzot attiecīgo tiesas nolēmumu.

10. attēls. 2009. gadā izbeigtās tiesvedības lietas sadalījumā pa pārkāpumu veidiem un sākotnējo Konkurences padomes lēmumu statusiem

Trīs lietās pieteicēji ir lūguši tiesu apturēt Konkurences padomes lēmuma darbību, un visās pieteicēju lūgums noraidīts.

Lai izbeigtu tiesisku strīdu, kopš 2008. gada 16. aprīļa Konkurences padome ir tiesīga slēgt administratīvo līgumu jeb izlīgumu. Tādējādi netiek pieļauta ilgstošā tiesvedība, kas parasti

seko Konkurences padomes lēmumu pārsūdzībai, tā ļaujot taupīt valsts pārvaldes resursus un paātrināt piemērotā naudas soda nomaksu. Savukārt uzņēmumiem, ar ko tiek slēgts līgums, parasti tiek samazināts piemērotais naudas sods. Kā vienu no pamatnosacījumiem administratīvā līguma noslēgšanai Konkurences padome parasti izvirza vainas konkrētajā pārkāpumā atzīšanu. Pēc līguma noslēgšanas Konkurences padomes lēmums stājas spēkā.

2009. gadā Konkurences padome noslēdza administratīvos līgumus ar deviņiem uzņēmumiem, savukārt tiesvedība pēc administratīvā līguma noslēgšanas pilnībā tika izbeigta trīs lietās.

2.4. Aktuālo tirgu uzraudzība

Tirgus uzraudzības ir būtisks konkurences veicināšanas un aizsardzības rīks – tirgus uzraudzību ietvaros iegūstot informāciju par mērķtiecīgi izvēlētiem tirgiem, Konkurences padome veic konkurences situācijas analīzi, nepieciešamības gadījumā izstrādā un iesniedz atbildīgajām institūcijām priekšlikumus konkurences situācijas uzlabošanai, kā arī pārbauda, vai uzraugamajā tirgū netiek veikti Konkurences likuma pārkāpumi.

Tā 2009. gadā Konkurences padome pieņēma lēmumus sešās lietās, kas tika ierosinātas pēc tirgus uzraudzību ietvaros iegūtas informācijas, turklāt četrās no šīm lietām tika konstatēti Konkurences likuma pārkāpumi, iesaistītajiem uzņēmumiem piemērojot naudas sodus, bet pārējās divās lietās izpēte tika izbeigta pēc uzņēmuma rakstveida apņemšanās novērst savas rīcības negatīvo ietekmi uz konkurenci un tās sekas.

2009. gadā Konkurences padome pabeidza uzraudzību deviņos tirgus sektoros:

- **Zvērinātu revidentu tirgus uzraudzība.** Zvērināto revidentu pakalpojumu teritoriālā pieejamība ir atbilstoša komercdarbības aktivitātei un konkurences situācijai reģionos, tāpat teritoriāli nav ierobežota pakalpojumu saņēmēja brīvība izvēlēties tā prasībām atbilstošu jebkuru Latvijā sertificētu zvērinātu revidentu vai to komercsabiedrību. Savukārt normatīvās bāzes radītie ierobežojumi ir adekvāti, lai novērstu nekvalitatīvu pakalpojumu sniegšanu, un nepamatoti neierobežo konkurenci.
- **Ūdenssaimniecības infrastruktūras objektu būvniecības tirgus uzraudzība.** Uzraudzības, kas tika uzsākta pēc Vides ministrijas norādēm uz problēmām Eiropas Savienības līdzfinansēto projektu iepirkumu organizēšanā, ietvaros tika secināts, ka jaunu tirgus dalībnieku ienākšanu kavē atbilstošu speciālistu trūkums. Tāpat šķēršļus rada Eiropas Savienības fondu apgūšanas normatīvā regulējuma lielais apjoms un pasūtītāju nepamatoti paaugstinātas prasības iepirkumu nolikumos. Ekonomiskās lejupslīdes laikā tirgū ievērojami saasinājusies konkurence, tādējādi mazinājies risks, ka iepirkumu pretendenti starpā varētu pastāvēt aizliegtas vienošanās. Tāpat tika secināts, ka tirgū nav izteiktu tirgus līderu, turklāt darbojas arī vairāki ārvalstu kapitāla uzņēmumi, pozitīvi ietekmējot konkurenci.
- **Maksājumu karšu tirgus uzraudzība.** Šīs 2008. gadā uzsāktās uzraudzības ietvaros īpaša uzmanība tika pievērsta banku noslēgtajiem līgumiem par dažādiem starpbanku maksājumiem un iegūtā informācija kalpoja par pamatu lietas ierosināšanai par iespējamiem pārkāpumiem banku darbībās.
- **Olu tirgus uzraudzība.** Olu tirgus uzraudzības ietvaros tika gūta informācija, kas kalpoja par pamatu lietas ierosināšanai par iespējamiem Konkurences likuma pārkāpumiem trīs Latvijas olu ražotāju darbībās. Rezultātā AS „Balticovo”, SIA „DAUGAVPILS PUTNI” un AS „MADONA” par iesaistīšanos kartelī tika piemērots naudas sods kopumā 109 164 latu apmērā.

- **Elektronisko mājsaimniecības ierīču vairumtirdzniecības tirgus uzraudzība.** Tirgus uzraudzības laikā tika iegūta informācija, kas ļāva Konkurences padomei ierosināt divas lietas par iespējamiem Konkurences likuma pārkāpumiem. Tādējādi tika konstatēta aizliegta vienošanās starp pieciem Samsung tehnikas izplatītājiem, kas vērstas uz tirgu sadali, brīvas tirdzniecības ierobežošanu un noteikta cenu līmeņa ieviešanu un uzturēšanu Samsung precēm. Uzraudzības informācija arī ļāva konstatēt un novērst vienošanās aizlieguma pārkāpums SIA „MOBILUX” darbībā, kas izpaudās kā minimālās tālākpārdošanas cenas noteikšana tās ražotajiem datoriem. Savukārt lietas par iespējamo vienošanās aizlieguma pārkāpumu SIA „Baltic Multi Media” darbībā izpēte tika izbeigta pēc šī uzņēmuma rakstveida apņemšanās nekavējoties novērst iespējamo kaitējumu konkurencei.
- **Ciltslietu un veterināro pakalpojumu tirgus.** Šī uzraudzība tika uzsākta ar mērķi izvērtēt ciltslietu tirgu pēc 2008. gadā pieņemtā lēmuma par tirgus dalībnieku apvienošanās aizliegšanu, un tās ietvaros tika konstatēts, ka konkurences situācija ir uzlabojusies un tirgū ienācis jauns tirgus dalībnieks. Vienlaikus Konkurences padome konstatēja, ka produktīvo dzīvnieku (mājlopu) veterināro pakalpojumu tirgū pieprasījums ievērojami pārsniedz piedāvājumu. Par konkurences trūkumu un ar to saistīto veterināro pakalpojumu pieejamības mazināšanos un izmaksu palielināšanos zemniekiem, kas nodarbojas ar produktīvo dzīvnieku audzēšanu, kā arī par iespējamajiem situācijas risinājumiem Konkurences padome informēja atbildīgo nozares ministriju. Tāpat uzraudzības ietvaros divas nozares profesionālās asociācijas tika aicinātas mainīt to iekšējos noteikumus iekļautas normas, kas var kavēt brīvu konkurenci.
- **Grāmatu tirdzniecības internetā tirgus.** Konkurences padome secinājusi, ka šajā tirgus segmentā ir nepietiekami attīstīta konkurence, un, lai arī nepastāv ienākšanas barjeras jauniem tirgus dalībniekiem, tirgū nav vērojama izaugsme. Izvērtējot konkurences apstākļus, Konkurences padome secināja, ka grāmatu tirdzniecība internetā šobrīd ir brīva niša, kas nākotnē, palielinoties iedzīvotāju pirktspējai un mainoties piršanas paradumiem, varētu spēt piesaistīt uzņēmēju interesi.
- **Pasta un kurjerpasta pakalpojumu tirgus.** Šīs uzraudzības ietvaros Konkurences padome secināja, ka tirgū pastāv spēcīga konkurence un laikā no 2006. līdz 2008. gadam nozarē pieaudzis gan apgrozījums, gan tirgus dalībnieku skaits. Tika arī konstatēts, ka būtiskākās barjeras ienākšanai tirgū ir ekonomiskas (piemēram, nepieciešamība izveidot infrastruktūru), savukārt administratīvās barjeras ir novērstas – ar 2009. gada 3. jūliju atcelta norma, kas noteica piemērojamā tarifa minimālo līmeni.
- **Alus vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības tirgus.** Sadarbībā ar Vācijas konkurences uzraudzības iestādi veiktās tirgus uzraudzības mērķis bija detalizēti izpētīt konkurences situāciju, kā arī izstrādāt metodoloģiju turpmākajām tirgus uzraudzībām. Īpaša uzmanība tika pievērsta iespējamo vienošanos riskam lielāko alus ražotāju vidū, tomēr netika gūti ekonomiski pierādījumi saskaņotu darbību vai aizliegtu vienošanos esamībai. Uzraudzības ietvaros tika iegūta informācija par ražošanas apjomiem un to izmaiņām kopumā un atsevišķiem ražotājiem, realizācijas kanāliem, tirgus koncentrācijas līmeni, cenu izmaiņām un to korelāciju ar pašizmaksas izmaiņām, rentabilitātes līmeni, izmaksu struktūru, importu u.c. jautājumiem.

Pērn tika uzsāktas vairākas jaunas tirgus uzraudzības, kuru ietvaros Konkurences padome uzrauga ikdienas patēriņa preču mazumtirdzniecības lielveikalu vidē tirgu, graudu iepirkuma, miltu un to izstrādājumu ražošanas un vairumtirdzniecības tirgu, trikotāžas apģērbu un apģērbu piederumu tirgu, kā arī zāļu izplatīšanas tirgu.

Tāpat 2009. gadā tika turpināta arī iepriekšējos gados uzsāktā automobiļu apkopes un remonta tirgus uzraudzība, augļu un dārzeņu tirgu uzraudzība un ceļu būvniecības tirgus uzraudzība.

2.5. Normatīvo aktu pilnveidošana

2009. gada laikā stājās spēkā trīs Konkurences likumā veikti grozījumi, tā uzlabojot tiesisko vidi konkurences aizsardzības pasākumu realizēšanai un piemērojot Konkurences padomes struktūru un veicamās funkcijas darbībai samazināta finansējuma apstākļos.

2009. gada 1. janvārī stājās spēkā 2008. gada 14. novembrī Saeimā pieņemtie grozījumi Konkurences likumā un Reklāmas likumā. Saskaņā ar šiem grozījumiem Konkurences padome no 2009. gada 1. janvāra vairs neveic negodīgas konkurences un tādas maldinošas un salīdzinošas reklāmas, kurai nav būtiskas ietekmes uz konkurenci kopumā, uzraudzību. Šobrīd aizskartie tirgus dalībnieki savas intereses var aizstāvēt tiesā, iesniedzot civiltiesisku prasību, tādējādi prasītājs pirms prasības celšanas ir spiests pats veikt dziļāku lietas analīzi, rūpīgāk pamatot savu prasījumu, kā arī ņemt vērā iespējamās tiesvedības izdevumus, atbrīvojot valsts resursus no lietas izpētes un pierādījumu savākšanas lietās, kurās netiek nodarīts būtisks kaitējums konkurencei un sabiedrības interesēm.

Tāpat ar minētajiem grozījumiem noteikts, ka no 2009. gada 1. janvāra apvienošanās dalībnieki tiek atbrīvoti no apvienošanās ziņojuma iesniegšanas pienākuma gadījumos, ja viena apvienošanās dalībnieka apgrozījums iepriekšējā finanšu gadā nepārsniedz 1,5 miljonus latu. Šādi tiek atvieglots administratīvo procedūru slogs tirgus dalībniekiem gadījumos, kad apvienošanās, visticamāk, nevar būtiski ietekmēt konkurenci.

2009. gada 1. septembrī spēkā stājās 2009. gada 18. jūnijā Saeimā pieņemtie grozījumi Konkurences likumā. Būtiskākās tajos paredzētās izmaiņas attiecas uz uzņēmumu apvienošanās kontroli – no 2009. gada 1. septembra pirms apvienošanās Konkurences padomes atļauja ir jāsaņem ne vien tām komercsabiedrībām, kuru kopējais apgrozījums iepriekšējā finanšu gadā Latvijas teritorijā ir bijis ne mazāks par 25 miljoniem latu, bet arī tām komercsabiedrībām, kuru kopējā tirgus daļa konkrētajā tirgū pārsniedz 40 procentus.

Līdz ar 40 procentu kritērija ietveršanu Konkurences padomei ir nodrošināta iespēja novērst dominējoša stāvokļa izveidošanos vai nostiprināšanos Latvijas tautsaimniecības nozarēs, kurās sastopami mazi apgrozījumi un nosacījums par 25 miljonu latu apgrozījumu iepriekšējā finanšu gadā nevar izpildīties.

Ar grozījumiem Konkurences likumā tika veikti arī vairāki redakcionāli precizējumi, kas attiecas uz dominējošā stāvokļa mazumtirdzniecībā jēdzienu, attiecinot nosacījumu „pietiekami ilgā laika posmā” uz iepirkuma varu nevis konkurences kavēšanu, ierobežošanu vai deformēšanu, un šī dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas izpausmes veidiem.

Tāpat ar likuma grozījumiem tika skaidri definēts netaisnīgu un nepamatoti garu norēķinu termiņu jēdziens un precizēta norma, kas attiecas uz nepamatotu maksājumu piemērošanu.

Grozījumi Konkurences likumā tika veikti arī 2009. gada 1. decembrī. Šie grozījumi, kas stājās spēkā 2009. gada 24. decembrī, paredz, ka no 2010. gada 1. marta Konkurences padomes sastāvā ir tās priekšsēdētājs un divi Konkurences padomes locekļi, nevis četri kā līdz šim. Lai arī šādas izmaiņas negatīvi ietekmēs lēmuma pieņemšanas procesu, grozījumi likumā tika pieņemti, lai nodrošinātu budžeta līdzekļu ietaupījumu un pilnvērtīgu iestādes darbu samazināta finansējuma apstākļos.

Lai samazinātu administratīvos šķēršļus un veicinātu konkurenci par labu patērētājiem, 2009. gada laikā Konkurences padome kopumā ir sniegusi **atzinumus par vairāk kā 20 Valsts sekretāru sanāksmē izsludinātajiem tiesību aktu un politikas plānošanas dokumentu projektiem, kā arī spēkā esošiem tiesību aktiem**, kas attiecas uz dažādām nozarēm, piemēram, farmāciju, transportu, ostu pakalpojumiem, kokmateriāliem, TV apraidi un bērnu uzraudzības pakalpojumiem.

Izvērtējot normatīvo aktu projektus, Konkurences padome tiecas novērst nepamatotas barjeras, prasības ienākšanai tirgū, nepamatoti atšķirīgus regulējumus, jo jebkādi nepamatoti ierobežojumi konkrētā tirgū atstāj negatīvu ietekmi uz konkurenci un ilgākā laika posmā – arī uz patērētājiem.

Tā, piemēram, pērn Konkurences padome ir sniegusi atzinumu Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijai par deputāta priekšlikumu, kas paredzēja „Likumā par ostām” noteikt, ka Ostas pārvalde, sniedzot pakalpojumus ostā, nav uzskatāma par tirgus dalībnieku Konkurences likuma izpratnē. Atzinumā iestāde norādīja uz šāda priekšlikuma neatbilstību Eiropas Kopienas dibināšanas līgumam, kā arī iespējamām Eiropas Kopienas dibināšanas līguma pārkāpuma sekām un ietekmi uz konkurenci.

2.6. Starptautiskā sadarbība

Iestādes starptautiskās sadarbības mērķis ir pilnībā izmantot iespējas, ko sniedz Konkurences padomes darbība Eiropas Savienības un pasaules konkurences iestāžu tīklos, bet noteiktās prioritātes – piedalīties normatīvo aktu izstrādē Eiropas Savienības līmenī un nodrošināt savlaicīgu prasību pārņemšanu Latvijas tiesību sistēmā, piedalīties dokumentu apspriešanā, sanāksmju sagatavošanā un to gaitā.

Tāpat tiek nodrošināta sadarbība ar Eiropas Komisiju un citu valstu konkurences aizsardzības iestādēm kopīgu lietu izmeklēšanā un pieredzes apmaiņā.

Konkurences padome aktīvi līdzdarbojas starptautiskās organizācijās un tīklos, no kuriem būtiskākie ir Eiropas konkurences tīkls, Starptautiskais konkurences tīkls un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD).

Eiropas konkurences tīkla (ECN) mērķis ir nodrošināt iespēju Eiropas Savienības dalībvalstu konkurences iestādēm diskutēt par Eiropas kopienas dibināšanas līguma 81. panta (aizliegtas vienošanās) un 82. panta (dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana) (kopš 2009. gada 1. decembra attiecīgi Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. un 102. pants) piemērošanu, kā arī veicināt sadarbību starp šīm iestādēm.

2009. gadā Konkurences padome turpināja aktīvu dalību ECN darbā. Lai apgūtu pārējo Eiropas Savienības dalībvalstu un Eiropas Komisijas pieredzi konkurences tiesību pārkāpumu izmeklēšanā, veicinātu sadarbību ar citām konkurences iestādēm un piedalītos jaunāko Komisijas iniciatīvu apspriešanā, Konkurences padomes pārstāvji piedalījās ECN plenārsēdēs un vairāku tās darba grupu sanāksmēs, kurās tika apspriesti dokumenti un jautājumi, kuri ir aktuāli Latvijā un attiecībā uz kuriem vērstās Eiropas Savienības politikas nākotnē ietekmēs Latviju – par mazumtirgotāju varas ļaunprātīgu izmantošanu, konkurenci farmācijas, cementa, banku pakalpojumu un apdrošināšanas jomās, apvienošanās darījumiem degvielas tirgos un vertikālo vienošanos ierobežojumiem.

Konkurences padomes pārstāvji arī darbojās kā ziņotāji (*rapporteur*) Eiropas Komisijas Padomdevēju komitejās konkurences jomā.

Starptautiskā konkurences tīkla (ICN) ietvaros tiek nodrošināta informācijas un pieredzes apmaiņa starp konkurences uzraudzības iestādēm no visas pasaules, tādējādi veicinot dinamisku dialogu, kas savukārt ir par pamatu vienotas izpratnes un pamatotu konkurences politikas principu izveidei. Tā 2009. gadā Konkurences padomes pārstāvji piedalījās ICN organizētajā konferencē par konkurences institūciju efektivitāti.

Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) mērķis ir atbalstīt ekonomisko izaugsmi, veicināt nodarbinātību, paaugstināt dzīves kvalitāti, uzturēt finanšu stabilitāti, atbalstīt citu valstu ekonomisko attīstību, kā arī sekmēt tirdzniecības pieaugumu. Viens no būtiskiem šīs organizācijas darbības virzieniem ir tieši konkurences uzraudzība. 2009. gadā Konkurences padome pārstāvēja Latviju OECD Globālajā forumā par konkurences jautājumiem, tā ietvaros informējot par Latvijas pieredzi, izskatot apvienošanās lietas.

2009. gada oktobrī Konkurences padomes vadība piedalījās ikgadējā Eiropas Komisijas Konkurences ģenerāldirektorāta organizētajā konkurences iestāžu vadītāju sanāksmē, kuras laikā tika pārrunāti aktuālie konkurences politikas jautājumi.

Pērn Konkurences padome vairākām starptautiskām organizācijām (Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankai, Apvienoto nāciju organizācijai (Tirdzniecības un attīstības konferencei)), kā arī starptautiskiem izdevumiem (*Global Competition Review*) sagatavoja informāciju un sniegusi atbildes par konkurences politikas jautājumiem Latvijā. Tāpat tika sniegta informācija vispasaules konkurences institūciju pārskatam un apjomīgam Eiropas Komisijas pētījumam par nacionālo konkurences institūciju lomu pasta pakalpojumu veicināšanas tirgū.

Reizi trijos gados katrai no trim Baltijas valstīm uzticēta reģionālās konferences organizēšana. Pērn maijā Rīgā norisinājās Latvijas Konkurences padomes organizētā **VI ikgadējā Baltijas valstu konkurences konference**, kas bija veltīta konkurences politikas īstenošanas novērtējumam. Tās ietvaros, lai dalītos pieredzē, kā arī meklētu jaunus risinājumus, tikās 52 Latvijas, Lietuvas, Igaunijas, kā arī Vācijas, Austrijas, Čehijas un Zviedrijas konkurences iestāžu pārstāvji. Konferencē tika aplūkoti tādi jautājumi kā konkurences politikas īstenošanas politiskie un ekonomiskie rezultāti, ekonomiskās analīzes izmantojums pārkāpuma lietu izpētē, aktuālie konkurences normatīvo aktu piemērošanas aspekti un tirgus izpētes metodoloģija.

Ārvalstu ieguldījumu programmu ietvaros īstenotie projekti

Pārskata periodā Konkurences padome noslēdza sadarbībā ar Vācijas partnerinstitūcijām īstenoto Eiropas Savienības finansētās Pārejas programmas *Twinning Light* projektu Nr. LV/2006/EC-01TL „Konkurences padomes ekonomiskās izpētes un analīzes spējas tālāka stiprināšana”.

Lai nodrošinātu projekta mērķu (nostiprināt Konkurences padomes ekonomiskās analīzes kapacitāti kā instrumentu nacionālās ekonomikas konkurētspējas palielināšanai Lisabonas stratēģijas mērķu ietvaros) sasniegšanu, kopš aktivitāšu uzsākšanas 2008. gada novembrī kopumā notika 22 Vācijas ekspertu misijas.

Projekta ietvaros veiktās alus mazumtirdzniecības un vairumtirdzniecības tirgus uzraudzības laikā tika izstrādāta metodoloģija turpmāko tirgus uzraudzību veikšanai, pielietojot ekonometriskos aprēķinus un citas ekonomiskās analīzes metodes, veicot pārbaudes gan iespējamās aizliegtās vienošanās, gan dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas gadījumā.

Sadarbības projekta noslēgumā Konkurences padome organizēja konferenci „Konkurences politikas īstenošana un efektivitātes novērtējums: zināšanas, pieredze un sagaidāmie rezultāti”, kuras ietvaros tās dalībniekiem – uzņēmēju un to profesionālo apvienību, kā arī juridisko biroju, akadēmiskās vides un valsts pārvaldes iestāžu pārstāvjiem – tika prezentēti projekta rezultāti, kā arī sniegts ieskats konkurences politikas aktualitātēs gan Latvijā, gan Vācijā un Šveicē.

Arī VI ikgadējās Baltijas valstu konkurences konferences laikā tika prezentēti īstenotā projekta rezultāti, īpaši uzsverot Konkurences padomes gūtās zināšanas par tirgus uzraudzības kā iespējas atklāt pārkāpumus plānošanu.

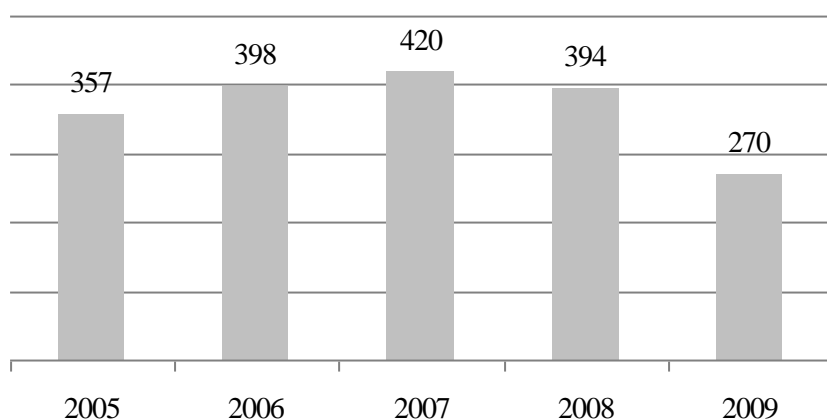
Dalība Eiropas Savienības tiesību aktu izstrādē un izpildē

Pārskata periodā Konkurences padome ir izvērtējusi virkni Eiropas Savienības dokumentu projektu, sagatavojot par tiem viedokli.

Konkurences padome ir piedalījies Latvijas nostājas izstrādē par Komisijas izstrādātajiem paziņojumiem par pārtikas cenām Eiropā un piegādes ķēžu darbības uzlabošanu, paziņojumu par piena produktu tirgus stāvokli 2009. gadā un paziņojumu par labāku pārtikas apgādes ķēdes darbību Eiropā, kā arī par izstrādāto priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par maksājuma kavējumu novēršanu komercdarījumos.

2009. gadā Konkurences padome saņēma informāciju par 270 lietām, kuras iesniegtas izvērtēšanai Eiropas Komisijā saistībā ar Padomes regulu Nr. 139/2004 par kontroli pār uzņēmumu koncentrāciju (EK apvienošanās regula). No tām lietās, kuru ietvaros apvienošanās dalībniekiem Latvijā bija uzrādīts apgrozījums, netika konstatēts, ka apvienošanās būtiski ietekmētu konkurenci Latvijā, tādējādi nebija nepieciešams aicināt Komisiju izvērtēt nepieciešamību kādu apvienošanās lietu vai atsevišķas lietas daļu nodot izskatīšanai Konkurences padomei saskaņā ar Konkurences likumu.

Salīdzinot ar 2008. gadu, pērn Eiropas Komisijā izskatīto apvienošanās gadījumu skaits samazinājies (skat. 11. att.).

11. attēls. Eiropas Komisijā izskatīto apvienošanās lietu skaits

Kopumā kā līderus tirgus koncentrācijas tendencēs Eiropā var minēt ķīmijas, farmācijas, degvielas, elektroenerģijas un gāzes, finanšu un apdrošināšanas sektorus. Šajos tirgos 2009. gadā ir bijis visvairāk paziņojumu par uzņēmumu saplūšanu, apvienošanās vai

kopuzņēmuma (*joint venture*) izveidošanu. Daudz apvienšanās gadījumu pērn bijis arī autorūpniecības, sadzīves un pārtikas preču mazumtirdzniecības, kā arī mediju sektorā.

Papildus šīm lietām saskaņā ar EK Regulu Nr. 773/2004 pērn iestāde saņēmusi informāciju par 25 Eiropas Komisijā ierosinātām lietām par Eiropas Kopienas Dibināšanas Līguma 81. un 82. panta (kopš 2009. gada 1. decembra attiecīgi Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. un 102. pants) pārkāpumiem (dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana un iespējamās aizliegtās vienošanās), tādējādi nodrošinot iespēju izvairīties no paralēlas izmeklēšanas veikšanas.

III. KONKURENCES PADOMES PĀRVALDĪBA

3.1. Valsts budžeta finansējums un tā izlietojums

Konkurences padomes finanšu pārskats ir sagatavots atbilstoši Ministru kabineta 2009. gada 20. oktobra noteikumiem Nr. 1193 „Gada pārskatu sagatavošanas kārtība”, Ministru kabineta 2009. gada 17. novembra instrukcijai Nr. 17 „Kārtība, kādā valsts budžeta iestādes sagatavo budžeta izpildes pārskatu, naudas plūsmas pārskatu un pārskatu par darbības finansiālajiem rezultātiem”, kā arī Ekonomikas ministrijas 2010. gada 14. janvāra konsolidētā finanšu pārskata sagatavošanas kārtībai Nr. 1-8-13.

N.p.k.	Finanšu līdzekļi	2008. gadā	2009. gadā	
		Faktiskā izpilde (Ls)	Apstiprināts likumā (Ls)	Faktiskā izpilde* (Ls)
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā)	1 136 821	747 656	737 784
1.1.	<i>Dotācijas</i>	1 052 784	727 137	727 039
1.2.	<i>Ārvalstu finanšu palīdzība</i>	84 037	20 519	10 745
2.	Izdevumi (kopā)	1 128 601	747 129	737 784
2.1.	<i>Uzturēšanas izdevumi</i>	1 119 498	743 629	734 284
2.1.2.	<i>Kārtējie izdevumi</i>	1 119 498	743 629	734 284
2.2.	<i>Izdevumi kapitālieguldījumiem</i>	9 103	3 500	3 500

* noteikts saskaņā ar naudas plūsmas principu

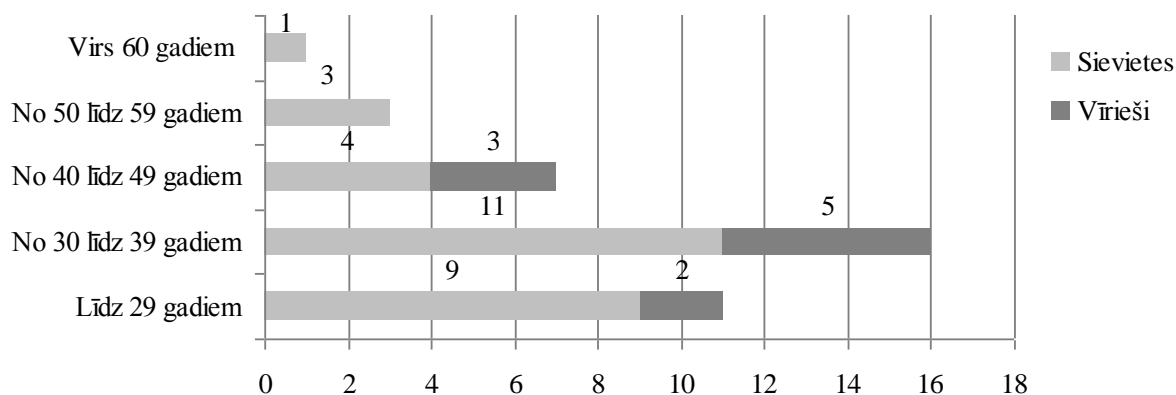
2009. gada finanšu pārskats ir iesniegts Ekonomikas ministrijai iekļaušanai tās konsolidētajā gada pārskatā.

3.2. Personāls

2009. gada sākumā Konkurences padomē bija 46 amata vietas, no kurām 37 – valsts civildienesta ierēdņu amata vietas, bet pārējās deviņas – darbinieku amata vietas, savukārt 2009. gada beigās iestādē bija 45 amata vietas, no kurām 36 – valsts civildienesta ierēdņu amata vietas, bet pārējās deviņas – darbinieku amata vietas.

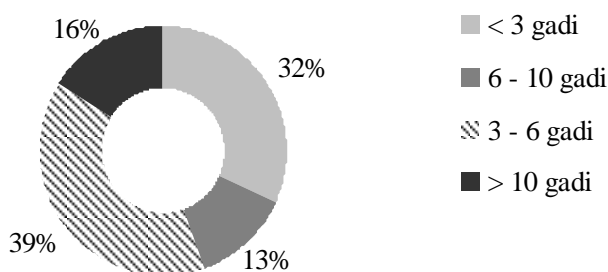
Vidējais faktiskais iestādē nodarbināto personu skaits 2009. gadā bija 41 persona, no kurām 33 bija valsts civildienesta ierēdņi, bet astoņi – darbinieki. Četras personas atradās bērna kopšanas atvaļinājumā.

2009. gadā Konkurences padomē 74 % no personāla bija sievietes un 26 % – vīrieši. 2009. gadā saglabājās gados jaunu darbinieku īpatsvars – 71 % no visa darbinieku skaita bija vecuma grupā līdz 40 gadiem, t.sk. 29 % līdz 29 gadiem (skat. 12. att.). Vadošā personāla vidējais vecums pārskata gadā bija 41 gads.

12. attēls. Personāla skaits sadalījumā pa vecuma un dzimuma grupām

Pārskata gada beigās 15,8 % darbinieku iestādē bija nostrādājuši vairāk nekā desmit gadus jeb visu Konkurences padomes kā patstāvīgas valsts pārvaldes iestādes pastāvēšanas laiku. Darbinieku sadalījumu pēc iestādē nostrādātā laika skat. 13. attēlā.

13. attēls. Darbinieku sadalījums pēc Konkurences padomē nostrādātā laika

Personāla izglītība

2009. gadā iestādē visiem faktiski nodarbinātajiem ierēdņiem un darbiniekiem bija augstākā izglītība. Salīdzinot ar 2007. un 2008. gadu, šis radītājs ir uzlabojies, jo 2007. gadā pabeigta augstākā izglītība bija 90 %, bet 2008. gadā 95 % no visiem iestādē nodarbinātajiem cilvēkiem.

No 38 strādājošiem, kuriem bija pabeigta augstākā izglītība, 20 bija ieguvuši maģistra grādu, bet 2 turpināja mācības maģistrantūrā.

Ņemot vērā iestādes darbības specifiku, vairumam darbinieku ir jurista vai ekonomista izglītība. Pārējie ieguvuši izglītību inženierzinātnēs, filoloģijā, vadībzinātnē u.c. Vairākiem ierēdņiem ir iegūtas divas augstākās izglītības.

2009. gadā ierēdņu un darbinieku darbības rezultātu novērtēšanas rezultātā tika apzinātas nepieciešamās mācības un pēc sastādītā apmācību plāna 17 darbinieki tika nosūtīti kvalifikācijas paaugstināšanai uz 11 Valsts administrācijas skolas piedāvātajām apmācībām un 8 semināriem citās mācību iestādēs. Konkurences padomes darbinieki apmeklēja mācības tādās jomās kā konkurences tiesības, intelektuālā īpašuma tiesības, Eiropas Savienības

tiesības, kvalitātes vadība, publiskie iepirkumi, administratīvās tiesības, grāmatvedība, statistiskās informācijas ieguve un izmantošana, korupcijas novēršana un citas.

3.3. Iestādes darbības uzlabošana

Konkurences padome savā darbībā ievēro labas pārvaldības principu, kas saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likumu ietver atklātību pret privātpersonu un sabiedrību, datu aizsardzību, taisnīgu procedūru īstenošanu saprātīgā laikā un citus noteikumus, kuru mērķis ir panākt, lai valsts pārvalde ievērotu privātpersonas tiesības un tiesiskās intereses.

Lai nodrošinātu iespējami kvalitatīvu un ātru lietu izskatīšanas procesu, kurā līdzsvarota atklātība un datu aizsardzība, Konkurences padome tiecas arvien pilnveidot iekšējos normatīvos aktus.

Īstenojot korupcijas novēršanas un apkarošanas programmu, pērn tika apzināti riski, izvērtētas to iespējamās sekas, kā arī noteikti pasākumi to nepieļaušanai. Vienlaikus tika aktualizēts iestādes pretkorupcijas pasākumu plāns 2010. – 2011. gadam.

Iekšējais audits fizisko personu datu aizsardzības jomā ļāva konstatēt iestādē izmantotās datu aizsardzības kontroles sistēmas atbilstību likuma mērķim un tiesību normām, kā arī izstrādāt ietikumus šīs sistēmas turpmākai uzlabošanai.

2009. gada sākumā Konkurences padome ieviesa Ekonomikas ministrijas 2008. gada nogalē veiktā iekšējā audita „Grāmatvedības uzskaites organizācija un izpildes kontrole Konkurences padomē” un „Budžeta plānošana un izpildes kontrole Konkurences padomē” ietvaros izvirzītos ieteikumus. Tādējādi tika pilnveidoti atbildīgo darbinieku amatu apraksti, aktualizēti iekšējie normatīvie akti par personu materiālo atbildību un finanšu pārskatu sagatavošanu un iesniegšanu.

Tāpat 2009. gadā tika veikti grozījumi Konkurences padomes iekšējā darba kārtībā un darba samaksas kārtībā, kā arī tika pilnveidota civilās aizsardzības iekšējā kontrole.

Pārskata gada laikā tika īstenots plašs pasākumu loks, lai nodrošinātu maksimālu budžeta līdzekļu ietaupījumu iestādes darbībā. Tā, piemēram, tika sagatavoti grozījumi Konkurences likumā, paredzot samazināt padomes locekļu skaitu, un pieņemts lēmums par grāmatvedības funkcijas nodošanu Ekonomikas ministrijai, tāpat gada nogalē iestāde pārcēla savu darbību uz Ekonomikas ministrijai piederošajām telpām.

IV. KOMUNIKĀCIJA AR SABIEDRĪBU

Viens no būtiskākajiem Konkurences padomes uzdevumiem ir konkurences veicināšana, uzlabojot sabiedrības izpratni par konkurences tiesību normām un to ietekmi un uzņēmējdarbības vidi, kā arī sabiedrību kopumā.

Informējot un izglītojot sabiedrību, Konkurences padome tiecas veidot uz zināšanām balstītu konkurences kultūru un tādējādi atbilstoši savam darbības virsmērķim veicināt situāciju, kad tirgus strādā patērētāju interesēs un pastāv spēcīga konkurence starp godīgi strādājošiem uzņēmumiem.

Situācijā, kad sabiedrība ir informēta par konkurences tiesību normām un to būtību, vienlaikus samazinās iespēja šīs normas pārkāpt un uzraugošajai institūcijai palielinās iespēja atklāt paveiktos likumpārkāpumus.

Sabiedrības informēšanas un izglītošanas pasākumi

Būtisks komunikācijas kanāls Konkurences padomes saziņai ar tās mērķauditoriju ir iestādes **interneta vietne www.kp.gov.lv**. Mājas lapa veidota atbilstoši Ministru kabineta 2007. gada 6. marta noteikumiem Nr. 171 „Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā”. Lapā ievietota informācija par Konkurences padomi, tās funkcijām un darbības rezultātiem – tajā tiek publicēti Konkurences padomes pieņemtie lēmumi, informācija par veiktajām tirgus uzraudzībām un pētījumiem, kā arī informācija par aktualitātēm konkurences politikas jomā Latvijas un Eiropas Savienības mērogā.

Vienlaikus interneta vietnē ir nodrošināta iespēja uzdot jautājumu Konkurences padomes speciālistiem, ļaujot iestādei saņemt atgriezenisko saiti – informāciju par tās darbības vērtējumu un iespējamajiem problēmjaudājumiem, kam jāpievērš pastiprināta uzmanība.

Tāpat, lai uzlabotu informācijas par iestādes darbību pieejamību sabiedrībai, informācija par iestādes pakalpojumiem tiek ievietota integrētās valsts informācijas sistēmas portālā *IVIS*.

Par pieņemtajiem lēmumiem un aktualitātēm konkurences uzraudzības jomā Konkurences padome regulāri **informē plašsaziņas līdzekļus**. Apkopojot mediju monitoringa datus par 2009. gadu, redzams, ka visvairāk publikāciju par Konkurences padomi un ar tās darbību saistītiem jautājumiem bijis laikrakstos „Dienas Bizness” (18 %), „Diena” (12 %), „Bizness & Baltija” (12 %) un „Telegraf” (8 %). Līdzīgi kā iepriekšējos gados, arī 2009. gadā vairums publikāciju – 64 % – bija latviešu valodā, bet 36 % – krievu valodā. 79 % publikāciju bija nacionālajā presē un 21 % – reģionālajā.

Katrs konkurences padomes lēmums attiecas ne vien uz konkrēto situāciju un tirgus dalībniekiem, bet arī uz konkurences vidi kopumā. Publiskajā vidē pieejama informācija par konstatētiem pārkāpumiem uzskatāmi parāda nelikumīgas rīcības sekas, tādējādi veicinot sabiedrības izpratni un tiesisku rīcību.

Tā, piemēram, lai informētu par Konkurences padomes konstatēto karteli starp pieciem uzņēmumiem, kas izplata Samsung Electronics Co. Ltd. ražoto tehniku, 2009. gada 10. novembrī Konkurences padome organizēja preses konferenci. Tā kā konstatētā pārkāpuma būtība bija pietiekami sarežģīta, savukārt tā radītās sekas vienkāršas, bet vienlaikus smagas – ievērojami zaudējumi, kas radušies patērētājiem, ilgstoši pārmaksājot par Samsung sadzīves tehniku – Konkurences padome uzskatīja par nepieciešamu sniegt plašāku informāciju par pārkāpuma būtību un izraisītajām sekām, patērētāju iespējām saņemt zaudējumu

atlīdzinājumu, kā arī uzņēmēju iespējām sadarboties ar Konkurences padomi, lai izvairītos no ievērojamiem naudas sodiem nākotnē. Vienlaikus tika skaidrots rekordaugstā naudas soda – kopumā 6 622 635 latu – piemērošanas pamatojums un nepieciešamība šajā lietā.

Lai skaidrotu konkurences situāciju un tendences dažādos preču un pakalpojumu tirgos, iepriekš izvērtējot informācijas nozīmīgumu plašākai sabiedrībai, Konkurences padome informē plašsaziņas līdzekļus par tās veikto tirgus uzraudzību un pētījumu rezultātiem.

2009. gada maijā notikušās VI ikgadējās Baltijas valstu konkurences konferences ietvaros Konkurences padome organizēja preses konferenci, kurā Latvijas, Lietuvas un Igaunijas konkurences institūciju vadītāji un pārstāvji informēja par šobrīd aktuālajām tendencēm, kā arī par pastāvošajām problēmām un to risinājumiem, konkurences uzraudzības iestāžu darbības rezultātiem un darbības prioritātēm ekonomiskās krīzes apstākļos.

2009. gada septembrī Rīgā Konkurences padome organizēja konferenci „Konkurences politikas īstenošana un efektivitātes novērtējums: zināšanas, pieredze un sagaidāmie rezultāti”, kuras ietvaros tās dalībniekiem – uzņēmēju un to profesionālo apvienību, kā arī juridisko biroju, akadēmiskās vides un valsts pārvaldes iestāžu pārstāvjiem – bija iespēja gūt ieskatu konkurences politikas aktualitātēs gan Latvijā, gan Vācijā un Šveicē.

Lai veicinātu tirgus dalībnieku tiesisku rīcību un panāktu vienotu izpratni par spēkā esošajām konkurences tiesību normām, Konkurences padome rīko pasākumus, kas saistīti ar **tiesību aktu normu satura skaidrošanu**.

Pārskata periodā, lai pārrunātu aktuālus konkurences politikas jautājumus, Konkurences padomes darbinieki tikušies ar Latvijas Piensaimnieku centrālās savienības, Latvijas Pārtikas uzņēmēju federācijas, Rīgas brīvostas pārvaldes, starptautiskās lidostas „Rīga”, AS „Latvenergo”, Latvijas Tirgotāju asociācijas, Latvijas Degvielas tirgotāju asociācijas, Latvijas Komerčbanku asociācijas un citu organizāciju pārstāvjiem.

Ikdienas darba ietvaros Konkurences padomes darbinieki juridisko pakalpojumu biroju pārstāvjiem, uzņēmējiem un citiem interesentiem rakstiski, telefoniski vai iestādes noteiktajos apmeklētāju pieņemšanas laikos klātienē sniedz **konsultācijas par konkurences jautājumiem**. 2009. gada laikā sniegtas 236 konsultācijas.

Regulāri piedaloties starptautiskās konferencēs un Eiropas Savienības organizāciju darba grupās par konkurences normu piemērošanu Eiropas Savienības dalībvalstīs, Konkurences padomes pārstāvji piedalās pilsoniskās sabiedrības, nevalstisko organizāciju un komercsabiedrību informēšanā un tādējādi **konkurences kultūras veidošanā starptautiskā līmenī**.

Sabiedrības līdzdalība

Konkurences politikas izstrādē un kultūras veidošanā būtiska loma ir Konkurences padomes **sadarbībai ar nevalstisko sektoru** (uzņēmējiem un to profesionālajām apvienībām, pilsonisko sabiedrību) – informācijas apmaiņa normatīvo aktu izstrādes gaitā ļauj laikus novērst iespējamās nepilnības, savukārt konsultācijas par spēkā esošajām tiesību normām nodrošina to izpratni un veicina ievērošanu.

Būtisks sabiedrības līdzdalības veids ir tās sniegtais **vērtējums par iestādes darbu** – šī atgriezeniskā saite palīdz konstatēt un novērst iestādes darbības nepilnības. Dialoga veidošana ar komercsabiedrībām Konkurences padomei ļauj novērst iespējamās konfliktsituācijas.

Lai tirgus dalībniekiem nodrošinātu iespēju iesniegt pamatotu viedokli par Konkurences padomē izvērtējamajiem apvienošanās darījumiem un uzņēmumu vienošanos, iestādes interneta vietnē tiek publicēta informācija par saņemtajiem apvienošanās un vienošanās ziņojumiem.

2009. gadā Latvijas ministrijas īstenoja valsts pārvaldes funkciju novērtējumu, ko veica iedzīvotāji, atbildīgās ministrijas, Finanšu ministrija, Latvijas Darba devēju konfederācija (LDDK), Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība (LBAS), Latvijas Pašvaldību savienība (LPS), kā arī Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera (LTRK). Dokumentā, kurā ar atzīmēm no 1 līdz 5 tika novērtēta katra funkcija, tieši uzņēmējdarbības vidi pārstāvošās organizācijas LDDK, LBAS un LTRK Konkurences padomes veicamo funkciju prioritāti novērtēja attiecīgi ar divi, divi un trīs. Zemais novērtējums parāda, ka nepieciešamību pēc konkurences tiesību ievērošanas uzraudzības uzņēmumi apzinās tikai brīdī, kad to intereses nelikumīgi aizskar to konkurenti. Savukārt preventīvais efekts, ko ikdienā nodrošina likumdošana un represīvas iestādes darbība, atturot uzņēmumus no pārkāpumu izdarīšanas, kā arī investoriem pievilcīgas tiesiskas vides radīšana netiek novērtēta, tādējādi ir arī turpmāk skaidrojama.

Lai varētu efektīvi sniegt atbalstu Latvijas ražošanas uzņēmumiem, tādējādi veicinot to spēju iekļūt un darboties vienotā Eiropas tirgū brīvas un godīgas konkurences apstākļos, pērn Konkurences padome ar aptaujas anketas palīdzību aicināja uzņēmējus ziņot par problēmām, kas varētu liecināt par iespējamām konkurences tiesību normu pārkāpumiem. Ņemot vērā saspringto ekonomisko situāciju, kas var veicināt godīgas konkurences principiem neatbilstošas rīcības izmantošanu ieņēmumu palielināšanai, Konkurences padome tiecās laikus iegūt informāciju par iespējamajiem pārkāpumiem un tādējādi savlaicīgi uzsākt nepieciešamās darbības to novēršanai.

V. PROGNOZES UN PLĀNI 2010. GADAM

Konkurences aizsardzības jomā 2010. gadā iestādes prioritāte joprojām būs smagāko Konkurences likuma pārkāpumu – karteļa vienošanos un dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas – atklāšana un novēršana. Saglabājoties augstai koncentrācijai vai arī pieaugot koncentrācijai atsevišķās nozarēs, dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas pārkāpumu risks tirgū joprojām saglabājas augsts. Situācijā, kad tirgus dalībnieku informētība par Konkurences likuma pārkāpuma izdarīšanas risku un atbildību ir būtiski pieaugusi un kad pārkāpuma izdarīšanai var tikt apzināti izvēlētas jaunas formas un veidi, prioritāra nozīme ir preventīviem uzraudzības (pārbaudes) pasākumiem. Būtiski arī pilnveidot sadarbību ar citām valsts pārvaldes iestādēm.

Konkurences veicināšanas jomā Konkurences padome paredzējusi plašas tirgus uzraudzības aktivitātes, kas ļauj operatīvi iegūt un analizēt informāciju par konkurences situāciju patērētājiem būtiskākajos tirgos, kā arī meklēt risinājumus tās uzlabošanai. Ekonomiskās lejupslīdes laikā iestāde apzinās nepieciešamību nodrošināt tiesisku vidi uzņēmējdarbības attīstībai, kas šobrīd ir apgrūtināta, kā arī nepieciešamību laikus atklāt konkurences deformāciju jomās, kuras skar plašu patērētāju loku, tā nedodot iespēju ierobežot patēriņu.

Tā 2010. gadā plānots veikt tirgus uzraudzības tādos nozīmīgos tautsaimniecības sektoros kā zāļu ražošana un izplatīšana, ikdienas pārtikas preču mazumtirdzniecība lielveikalu vidē, pasažieru pārvadājumi, cukura realizācija, degvielas mazumtirdzniecība, bērnu pārtikas tirdzniecība, maksas televīzijas tirgus u.c.

Nemot vērā veiktās konkurences aizsardzības aktivitātes un tirgus dalībnieku interesi nodrošināt konkurences tiesību ievērošanu no to darbinieku puses, pieaug nepieciešamība nodrošināt tirgus dalībniekiem nepieciešamo informāciju. Daudzos gadījumos tas varētu atturēt tirgus dalībniekus no Konkurences likuma pārkāpumu izdarīšanas nākotnē, preventīvi uzlabojot konkurences vidi tautsaimniecības nozarēs. Tāpat līdzīgi kā iepriekšējos gados prioritāte būs valsts un pašvaldības iestāžu informēšana un izglītošana par būtiskiem konkurences veicināšanas jautājumiem, kas ļautu palielināt aizliegtu vienošanos novēršanu un atklāšanu to sākotnējā stadijā.

Konkurences padome aktīvi darbosies arī **Eiropas Savienības tiesību aktu izstrādē, izpildē, starptautiskajās organizācijās un sadarbības tīklos**. Arī 2010. gadā darbu turpinās virkne Eiropas konkurences tīkla (ECN) un Starptautiskā konkurences tīkla (ICN) darba grupu, kas apkopo nacionālo konkurences institūciju lietu izmeklēšanas un likumdošanas praksi un izstrādā ieteikumus Eiropas Savienības tiesību sistēmas pilnveidošanai, un šajā procesā piedalīsies arī Konkurences padomes pārstāvji. Tāpat plānota dalība Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) Globālajā forumā un organizētajos semināros par konkurences politikas jautājumiem, kā arī Eiropas konkurences institūcijas (ECA) darba grupās.

Tendences un prognozes par regulējamās vides attīstību

2009. gads iezīmēja būtisku iekšzemes pirktpējas un attiecīgi arī patēriņa kritumu, kas būtiski ietekmēja to nozaru uzņēmumu konkurētspēju, kurās ražošana vai pakalpojumu sniegšana bija orientēta uz iekšzemes patēriņa nodrošināšanu. Mazāk tas ietekmēja to nozaru uzņēmumu konkurētspēju, kurās lielāks īpatsvars bija eksportam vai kuras spēja savu preču noietu gada laikā pārorientēt no iekšzemes patēriņa uz eksporta tirgiem.

Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem **mazumtirdzniecības** kopējais (gan pārtikas, gan nepārtikas) apgrozījums 2009. gada 3. ceturksnī, salīdzinot ar 2008. gada 3. ceturksni, samazinājās par 30 %, pārtikas preču apgrozījumam sarūkot par 23,5 %, bet nepārtikas – par 33 %. Līdzīgs apgrozījuma kritums saglabājās arī 2009. gada 4. ceturksnī. Būtiskāk iekšzemes pakalpojumu apgrozījuma kritums skāra tādas nepārtikas preču tirdzniecības nozares kā apģērbu (apavu) tirdzniecība un tādas pakalpojumu nozares kā restorānu, viesnīcu, transporta pakalpojumi, kur galapatēriņa kritums bija līdz 40 %. Pārtikas preču tirdzniecības nozarē galapatēriņa kritums bija līdz 20 %.

2009. gadā samazinājies gan **eksports** (t.sk. izvedums uz Eiropas Savienības valstīm), gan **imports**. Vienlaikus importa apgrozījuma kritums bijis daudz būtiskāks, tādējādi atspoguļojot iekšzemes patēriņa krituma tendences – faktiskajās cenās 2009. gadā, salīdzinot ar 2008. gadu, imports samazinājies par 38,4 %, bet eksports par 19,4 %. Būtiski, ka lielāko daļu no Latvijas eksporta – 70,1 % – veido tieši izvedums uz Eiropas Savienības valstīm.

Vērtējot tirgus spēkus, kas ietekmēs regulējamās vides attīstību 2010. gadā Latvijas tirgū kopumā, secināms, ka iekšzemes pirkspējas palielinājumu var stimulēt eksporta nozaru apgrozījuma pieaugums, uzņēmumiem palielinot savu esošo preču eksporta daļu, apgūstot jaunus eksporta tirgus vai uzsākot jaunu produktu ražošanu. Tāpat, visticamāk, palielināsies pakalpojumu eksports (it sevišķi informācijas tehnoloģiju nozarē).

Daudzu Latvijas uzņēmumu ekonomiskās „izaugsmes” cikls no 2004. gada, kad pavērās daudz lielākas iespējas brīvas komercdarbības attīstībai, konkurējot jau Eiropas Savienības vienotā tirgū, līdz 2009. gadam, kas vērtējams kā kritiskākais gads Latvijas ekonomikā, palielinājis daudzu uzņēmumu konkurētspēju, ņemot vērā uzkrāto pieredzi eksporta tirgu apgūšanā, izmaksu un investīciju efektīvā plānošanā. Tādējādi salīdzinoši tie ir kļuvuši konkurētspējīgāki un izaugsmes potenciāls eksporta tirgos tiem ir daudz lielāks.

Vienlaikus Latvijas tirgū kopumā daudzās nozarēs tirgus struktūra ir sadrumstalotāka nekā citu valstu tirgos un uzņēmumi joprojām to lieluma dēļ konkurētspējā atpaliek no ārvalstu konkurentiem. Tādējādi esošie **tirgus apstākļi**, kad, izsmeļot efektivitātes palielināšanas iespējas uzņēmuma iekšienē, iespējams vienīgais atlikušais efektivitātes un konkurētspējas palielinājumu stimuls būtu nozares resursu ārēja konsolidācija, varētu būt **labvēlīgi tirgus dalībnieku apvienošanai**.

Mazumtirdzniecības apgrozījums, ņemot vērā būtisko apgrozījuma kritumu 2009. gadā, 2010. gadā, visticamāk, pakāpeniski pieaugs. Esošā tirgus struktūra, kurā būtisks pārsvars apgrozījuma ziņā ir 2 lielākajiem tirgus dalībniekiem, varētu palikt nemainīga, vienlaikus saglabājoties tendencei diviem lielākajiem tirgus dalībniekiem palielināt savas tirgus daļas. Iespējamie iemesli – daļēji mainījušies patērētāju iepirkšanās ieradumi, tiem arvien vairāk izvēloties preces pēc lētākās (parasti akciju) cenas; atsevišķu vietējo (reģionālo) mazumtirgotāju iziešana no tirgus; lielāko mazumtirgotāju tīklu paplašināšana.

Neraugoties uz **degvielas mazumtirdzniecības** pārdošanas apjomu kritumu Latvijā un citās valstīs 2009. gadā, līdz ar 2009. gadā vērojamo naftas cenu pieaugumu pasaulē degvielas mazumtirdzniecības cena (ar nodokļiem) Latvijā no 2009. gada 1. februāra līdz 2009. gada beigām pieauga aptuveni par 25 %. Visbūtiskāk degvielas mazumtirdzniecības apjomu samazinājums ir ietekmējis tieši mazākos degvielas tirgotājus. Tādējādi 2010. gada laikā degvielas mazumtirdzniecībā prognozējamās tādas pašas tirgus struktūras konsolidācijas tendences kā iepriekšējos gadus, lielākajiem degvielas tirgotājiem palielinot tirgus daļas. Trīs lielākie degvielas tirgotāji ir pietiekami attīstījuši savu degvielas staciju tīklu Latvijā, un arvien aktīvāka var būt cenu konkurences spiediens no to puses. Aktuālāka varētu kļūt pārējo

degvielas tirgotāju interese konsolidēties vai nu apvienojoties, vai veidojot plašāku horizontālo sadarbību.

Transporta nozarē vislielākais samazinājums, sasniedzot 30 %, 2009. gadā bija kravu pārvadājumiem ar autotransportu, kur vairāk nekā 80 % kravu pārvadājumu notiek iekšzemē. Savukārt kravu pārvadājumos pa dzelzceļu, kur vairāk kā 97 % veido starptautiskie pārvadājumi, šis samazinājums bija būtiski mazāks, nepārsniedzot 5 %.

2010. gadā, pieaugot pārvadājumu apjomam, kravu pārvadājumos autotransporta nozarē vairāk varētu pieaugt starptautisko autopārvadājumu daļa. Pēc 2009. gada krituma nozarē 2010. gadā varētu būt būtiski samazinājies tirgus dalībnieku skaits, kas gan būtiski neietekmētu konkurences struktūru tirgū, jo nepastāv būtiski lielas barjeras ienākšanai tirgū.

Dzelzceļa kravu pārvadājumos 2010. gadā ir prognozējams kravu apjoma pieaugums starptautiskajos pārvadājumos, bet nav gaidāmas izmaiņas konkurences struktūrā, lielākajam tirgus dalībniekam SIA „LDz Cargo” saglabājot kopējo daļu dzelzceļa kravu pārvadājumos 90 % robežās, kā arī esot vienīgajam tirgus dalībniekam, kas nodrošina starptautiskos kravu pārvadājumus.

Ceļu būvniecības tirgū 2009. gadā vērojams būtisks apgrozījuma samazinājums – 2009. gada 8 mēnešos tirgus dalībnieku kopējais apgrozījums veidoja tikai 47 % no apgrozījuma attiecīgajā laika periodā 2008. gadā. Vienlaikus tirgū saglabājas ļoti augsts koncentrācijas līmenis, kuram ir tendence palielināties. Divu lielāko tirgus dalībnieku kopējā tirgus daļa pēdējos gados ir būtiski pieaugusi un pārsniegusi 50 %, savukārt četru lielāko tirgus dalībnieku kopējā tirgus daļa pārsniedz jau 70 %.

2010. gadā saglabāsies šī tirgus koncentrācijas tendences, kas saistīts gan ar valsts (pašvaldību) pasūtījuma apjoma samazinājumu, gan ar faktu, ka līdz ar pasūtītāju noteiktajiem kritērijiem konkursu nolikumos liela apjoma iepirkumiem spēj kvalificēties tikai lielākie tirgus dalībnieki. 2010. gadā varētu turpināties arī 2008. un 2009. gadā vērojamās tirgus struktūra izmaiņas, apvienojoties uzņēmumiem, kas veic ēku būvniecību, ar uzņēmumiem, kas veic ceļu būvniecību. Tāpat varētu notikt mazāku ceļu būvniecības tirgus dalībnieku konsolidācija.

Attiecībā uz Konkurences likuma ievērošanas uzraudzību 2010. gadā līdz ar iespējamām (arī varbūtēji būtiskām) izmaiņām dažādos tirgos atsevišķās tautsaimniecības nozarēs nepieciešams izvērtēt tirgus struktūras izmaiņas, veicot tirgus uzraudzības, vērtēt apvienošanās aktuālās tautsaimniecības nozarēs. Pieaugot karteļu veidošanās riskam, it sevišķi tirgos, kas pamatā balstās uz valsts (pašvaldību) iepirkumiem, bez izmeklēšanas darbībām būtiski ir nodrošināt preventīvas izglītojošas aktivitātes, kas atturētu tirgus dalībniekus no iesaistīšanās kartēļos. Pieaugot tirgus struktūras konsolidācijai, būtiski novērst iespējamās dominējoša stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas gadījumus.

Kontakti

Konkurences padome

Brīvības iela 55, LV-1010, Latvija

Tālrunis: 67282865

Fakss: 67242141

E-pasts: council@kp.gov.lv

Interneta vietne: www.kp.gov.lv